

Република Северна Македонија

***ИЗВЕШТАЈ ЗА СПРОВЕДЕНА ПРОЦЕНКА НА
РИЗИКОТ ОД ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗАМ ЗА
НЕПРОФИТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ВО
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА***

Скопје, април, 2021

СОДРЖИНА

Вовед

Дел 1 - ПРОЦЕНКА НА ЗАКАНИТЕ ОД ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗАМ ЗА НЕПРОФИТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Вовед

Краток преглед

- 1.1 Непрофитни организации според ФАТФ
- 1.2. Непрофитни организации во Република Северна Македонија
- 1.3. Закани од финансирање на тероризам за непрофитните организации во Република Северна Македонија
- 1.4. Идентификување на непрофитните организации изложени на
ризикот од финансирање на тероризам

Дел 2 - ПРОЦЕНКА НА МЕРКИТЕ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА РИЗИКОТ ОД ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗАМ ПО НЕПРОФИТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Вовед

Краток преглед

- 2.1. Закони и прописи
- 2.2. Мерки за ублажување поврзани со политиките и вклучувањето
на НПО
- 2.3. Мерки во НПО
- 2.4 Проценка на мерките за ублажување на ризикот од
финансирање на тероризам по непрофитните организации
- 2.5 Препорачани мерки и активности

АНЕКСИ

Кратенки

НПО-

ФАТФ - Работната група за финансиска акција

РСМ - Република Северна Македонија

УФР - Управа за финансиско разузнавање

НРА - проценка од ризикот од перење пари и финансирање на тероризам

КОВЗРГ- Комисијата за односи со верските заедници и религиозни групи

ЗЗФ- Закон за здруженија и фондации

ЗППЦВЗ и РГ- Закон за правната положба на црква, верска заедница и религиозна група

ИСИС - Исламска Држава во Ирак и Сирија

Релевантните меѓународни институции, вбројувајќи го и ФАТФ во лидерска позиција во борбата против перењето пари и финансирањето на тероризам, покрај тоа што утврдуваат меѓународни стандарди за спречување финансирање на тероризам, исто така, идентификуваат и типологии на финансирање на тероризам според кои терористите и терористичките организации ги искористуваат НПО на повеќе начини: за собирање, трансфер и употреба на собрани средства (познато како циклус на финансирање); обезбедување логистичка поддршка; поттикнување регрутирање терористи; создавање лажни добротворни организации или злоупотреба на прибираните средства за овие цели и друг вид поддршка. Стандардите на ФАТФ кои се однесуваат на НПО се Препорака 8 и Директен резултат (Immediate Outcome) 10.

За да се обезбеди имплементација на овие стандарди направена е оваа проценка. Проценката на ризикот од ФТ за НПО е изработена од страна на работна група формирана од претставници на државните органи надлежни за основање, регистрирање, работа и мониторинг на НПО, координирани од страна на Управта за финансиско разузнавање, како и од претставници на НПО, координирани од страна на КОНЕКТ. Во процесот на проценка на ризикот од финансирање на тероризам за НПО се користи Методологијата на проценка на ризикот на НПО од финансирање на тероризам на Greenacre Group, како и експертската поддршка и насоки на Ben Evans од Greenacre Group. Следејќи ја методологијата беа обезбедени податоци од различни извори и анализирани од страна на работната група која со својата хетерогеност обезбеди широка меѓуресурска консултација и мултидисциплинарен пристап при идентификација на потенцијалниот ризик и ризични фактори. Направената анализа е презентирана во овој извештај, кој е составен од два дела, Проценка на заканите од финансирање на тероризам за непрофитните организации во Република Северна Македонија и Проценка на мерките за ублажување на ризикот од финансирање на тероризам за непрофитните организации. Следејќи ги најдобри практики и насоки за проценка на ризик на секторот НПО, овој извештај ја идентификува подгрупата на НПО што спаѓаат во дефиницијата на ФАТФ за НПО, ги идентификува видовите на НПО, кои врз основа на нивните активности или карактеристики, веројатно се изложени на ризик од финансирање од тероризам, ја идентификува природата на заканите, начинот на кој НПО може да се злоупотребат, како и прави преглед на адекватноста на мерките, вклучително законите и регулативите, кои се однесуваат на подгрупата на НПО кои може да бидат злоупотребени за ФТ. Следствено, барањата на ФАТФ за проценка на ризикот од ФТ за НПО се исполнети со овој извештај на следниот начин:

Барање на ФАТФ	Соодветен дел од извештајот кој го исполнува поставеното барање
<i>Да ја идентификуваат подгрупата на организации кои спаѓаат во дефиницијата на НПО на ФАТФ</i>	1.1 Непрофитни организации според ФАТФ
<i>Да ги идентификуваат карактеристиките и видовите на НПО кои, според нивните активности или карактеристики, веројатно се изложени на ризик од злоупотреба на финансирање од тероризам</i>	1.4. Идентификување на непрофитните организации изложени на ризикот од финансирање на тероризам

<i>Да ја идентификува природата на закните од терористички ентитети кон НПО, како и начинот на кој терористичките ентитети ги злоупотребуваат тие НПО</i>	1.3 Закани од финансирање на тероризам за непрофитните организации во Република Северна Македонија.
<i>Да ја прегледаат соодветноста на мерките, вклучително на законите и регулативите, кои се однесуваат на подгрупата на НПО што може да биде злоупотребена за поддршка на финансирање тероризам,</i>	2.1. Закони и прописи 2.2. Мерки за ублажување поврзани со политиките и вклучувањето на НПО 2.3. Мерки во НПО
<i>Да се преземат пропорционални и ефективни активности за справување со идентификуваните ризици;</i>	2.5 Препорачани мерки и активности
<i>Периодично го проценува ризикот на секторот со преглед на нови информации за потенцијалните слабости кон терористички активности за да се обезбеди ефикасно спроведување на мерките</i>	2.4 Проценка на мерките за ублажување на ризикот од финансирање на тероризам по непрофитните организации

Овој извештај претставува основа да се преземат понатамошни мерки, од таа причина во делот Препорачани мерки и активности дадена е листа на препорачани мерки кои во областа на законите, стратешките документи, механизмите на унапредување на дијалогот ќе придонесат за адекватно управување и намалување на ризикот од финансирање на тероризам и заштита од евентуалните злоупотреби на НПО за целите на финансирање на тероризам.

За подготвувањето на овој Извештај обезбедена е поддршка од страна на Глобалната програма за справување со нелегални финансиски текови на Германското друштво за интернационална соработка (ГИЗ) за сузбивање на нелегалните финансиски текови и од Европскиот Центар за непрофитно право (ЕЦНП) со седиште во Хаг.

***ПРОЦЕНКА НА ЗАКАНИТЕ ОД ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗАМ ЗА
НЕПРОФИТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА***

ВОВЕД

1. Релевантните меѓународни институции во борбата против финансирање на тероризам идентификуваат типологии на финансирање на тероризам според кои терористите и терористичките организации ги искористуваат НПО на повеќе начини: за собирање, трансфер и употреба на собрани средства (познато како циклус на финансирање); обезбедување логистичка поддршка; поттикнување регрутирање терористи; создавање лажни добротворни организации или злоупотреба на прибраните средства за овие цели и друг вид поддршка.

2. ФАТФ е меѓународно тело за поставување на стандарди за спречување перење пари и финансирање на тероризам. Стандардите на ФАТФ кои се однесуваат на НПО се Препораката 8 и Директен резултат 10 (види Анекс 1).

3. Препораката 8 и Директниот резултат (Immediate Outcome) 10 на ФАТФ (во понатамошниот текст: Директен резултат 10) наметнуваат обврски земјите, како прв чекор, да ја идентификуваат подгрупата на НПО што спаѓаат во дефиницијата на ФАТФ за НПО и да ги идентификуваат видовите на НПО, кои врз основа на нивните активности или карактеристики, веројатно се изложени на ризик од финансирање од тероризам.

4. Република Северна Македонија е членка на Moneyval Комитетот при Советот на Европа, Регионалното тело на ФАТФ за Европа. Системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам е евалуиран од страна на Moneyval Комитетот во рамки на четвртиот круг на евалуација и Извештајот од спроведената евалуација за усогласеноста со стандардите на ФАТФ е објавен во април, 2014 година¹. Во Годишниот извештај за 2019 година на Бирото за борба против тероризам² на САД, се констатира дека Северна Македонија континуирано соработува со надлежните институции на САД и е членка на Глобалната коалиција за борба против ИСИС. Во текот на 2019 година не се регистрирани терористички напади на територијата на РСМ во 2019 година и не пријавено заминување на нејзините граѓани да се приклучат на ИСИС. Главна терористичка закана со која се соочува Северна Македонија се вратените борци од Сирија и Ирак. Исто така, оценето е дека законската рамка на Северна Македонија е соодветна за гонење на поединци и групи осомничени за извршување или помагање на терористички активности или учество во странски војни.

Методологија

5. Целта на оваа проценка на ризик е да се спроведе сеопфатна анализа за да се разберат видовите и карактеристиките на НПО кои се изложени на ризик од ФТ и природата на оваа закана.

6. Стандардите на ФАТФ „не пропишуваат одреден метод или формат за проценка на ризикот“ од ФТ за НПО.³

7. Општите најдобри практики и насоки за проценка на ризик на секторот НПО, се презентирани во Упатството за проценка на ризик за финансирање тероризам на

¹ МЕР е подготвен согласно Методологијата за проценка на усогласеноста со Препораките на ФАТФ утврдена за третиот круг на евалуација, а не според сегашната методологија која ја оценува усогласеноста со Препораката 8 и Директниот резултат 10

² <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/north-macedonia/>

³ Упатство за проценка на ризикот од ФТ (ФАТФ, 2019)

ФАТФ (FATF, 2019) и во Упатството на ФАТФ: Национална проценка на ризик за перење пари и финансирање тероризам (ФАТФ, 2013).

8. Оваа проценка на ризикот е направена на начин кој во најголема мера ги исполнува барањата и насоките на ФАТФ. Според Методологијата на ФАТФ (став 8.1) секоја држава треба:

(а) Без да се нарушат барањата од Препораката 1, бидејќи не сите НПО се со инхерентен висок ризик (а некои може да претставуваат мал или воопшто не претставуваат ризик), да ја идентификуваат подгрупата на организации кои спаѓаат во дефиницијата на НПО на ФАТФ и користејќи ги сите релевантни извори на информации, за да ги идентификуваат карактеристиките и видовите на НПО кои, според нивните активности или карактеристики, веројатно се изложени на ризик од злоупотреба на финансирање од тероризам;

(б) да ја идентификува природата на заканите од терористички ентитети кон НПО кои се изложени на ризик, како и начинот на кој терористичките ентитети ги злоупотребуваат тие НПО;

(в) да ја прегледаат соодветноста на мерките, вклучително на законите и регулативите, кои се однесуваат на подгрупата на НПО што може да биде злоупотребена за поддршка на финансирање тероризам, за да може да се преземат пропорционални и ефективни активности за справување со идентификуваните ризици;

(г) периодично го проценува ризикот на секторот со преглед на нови информации за потенцијалните слабости кон терористички активности за да се обезбеди ефикасно спроведување на мерките.

9. Барањата на ФАТФ за проценка на ризикот од ФТ за НПО се исполнети со овој извештај на следниот начин:

Приказ 1.1: Табела на исполнувањето на меѓународните барања со овој извештај

Барање на ФАТФ	Соодветен дел од извештајот кој го исполнува поставеното барање
Да ја идентификуваат подгрупата на организации кои спаѓаат во дефиницијата на НПО на ФАТФ	Краток преглед
Да ги идентификуваат карактеристиките и видовите на НПО кои, според нивните активности или карактеристики, веројатно се изложени на ризик од злоупотреба на финансирање од тероризам	5. Идентификување на непрофитните организации изложени на ризикот од финансирање на тероризам
Да ја идентификува природата на заканите од терористички ентитети кон НПО, како и начинот на кој терористичките ентитети ги злоупотребуваат тие НПО	4 Закани од финансирање на тероризам за непрофитните организации во Република Северна Македонија.

10. Овој дел од извештајот е комплементарен со проценката на соодветноста на мерките за ублажување на заканите од ФТ (вториот дел од овој Извештај), со која се врши преглед на адекватноста на мерките, вклучително законите и регулативите, кои се однесуваат на подгрупата на НПО кои може да бидат злоупотребени за ФТ. Овој извештај претставуваат основа да се преземат дополнителни пропорционални и ефективни мерки адекватни на идентификуваниот ризик во согласност со став 8.1 (в) од Методологијата на ФАТФ⁴.

11. Проценката на ризикот од ФТ за НПО е изработена од страна на работна група формирана од претставници на државните органи надлежни за основање, регистрирање, работа и мониторинг на НПО, координирани од страна на Управта за финансиско разузнавање, како и од претставници на НПО, координирани од страна на КОНЕКТ. Во процесот на проценка на ризикот од ФТ за НПО се користи методологијата на Greenacre, како и експертската поддршка и насоки на претставникот на Greenacre Group, Ben Evans. Следејќи ја методологијата беа обезбедени податоци од различни извори (официјални статистики на надлежните институции, спроведени анкети и др академски истражувања и анализи на граѓанскиот сектор,) и анализирани од страна на работната група која со својата хетерогеност обезбеди широка меѓуресурска консултација и мултидисциплинарен пристап при идентификација на потенцијалниот ризик и ризични фактори.

Користени податоци и извори

12. Следните примарни податоци и извори се употребени на анализата на ризици:

А) Интервјуа и прашалници: интервјуа и прашалници беа спроведени со претставници на следните институции во текот на јули-септември 2020:

Македонска банкарска асоцијација (МБА),

Банки членки на Македонска банкарска асоцијација (МБА),

Факултет за безбедност- Скопје.

Б) Барање за доставување на податоци: Беа проследени формални писмени барања до институциите за обезбедување на податоците потребни за оваа анализа на ризици и беа добиени повратни формални одговори со податоци од:

-Централен регистар на Република Северна Македонија,

-Државен завод за статистика,

-Народна банка на Република Северна Македонија,

-Агенција за разузнавање,

-Агенцијата за национална безбедност.

В) Информации за финансирање на тероризам во непрофитниот сектор, информации за случаи, закани, истраги и перцепции за ранливоста од злоупотреби беа обезбедени од:

-Агенција за разузнавање,

⁴ Види дел Препорачани мерки и активности

-Агенцијата за национална безбедност,

-Судски и истражни органи.

Г) Податоци од извештаи за сомнителни трансакции: УФР обезбеди резиме на извештаите за сомнителни трансакции добиени во периодот 2017-2019 кои инволвираат НПО.

Д) Податоци за приливи и одлив од и до странство на НПО за периодот 2016-2019.

Ѓ) Податоци од анализи и истражувања од граѓански организации: За потребите на анализата на ризици беа користени и истражувања на граѓански организации што го отсликуваат работењето, големината и финансирањето на здруженијата и фондациите. Користените извори вклучуваат:

Е) Анкетно истражување на граѓански организации: Анкета за перцепциите за ризиците од финансирање на тероризам и ефективност на мерките и дејствија за негово спречување беше спроведена во 2019 година. Беше селектиран статистички релевантен случаен примерок и беа прибрани одговори од 379 граѓански организации, кои беа телефонски интервјуирани. Обезбедена е балансирана географска дистрибуција на граѓански организации, вклучувајќи испитаници од сите региони во државата. Следејќи ја реалната состојба на популацијата на граѓански организации повеќето анкетирани беа здруженија на граѓани, а се опфатени и организации со различен програмски фокус на делување.

Ж) Анкетно истражување на цркви, верски заедници и религиозни групи: Во соработка со Комисијата за односи со верските заедници и религиозни групи (КОВЗРГ) беше спроведен прашалник за перцепциите за ризиците од финансирање на тероризам и ефективност на мерките и дејствија за негово спречување помеѓу на цркви, верски заедници и религиозни групи. Анкетните прашалници беа дистрибуирани во хартиена форма и одговори беа обезбедени од 19 субјекти од вкупно 38 регистрирани цркви, верски заедници и религиозни групи евидентирани во јавниот регистар на КОВЗРГ.

13. Преглед на законска регулатива: Следните закони и поврзани подзаконски акти кои директно го регулираат основањето, работењето на НПО беа предмет на разгледување. Нивното спроведување и имплементација беше разгледувано со лица од институции одговорни за нивната имплементација (погледни интервјуа погоре).

-Закон за спречување перење пари и финансирање тероризам,

-Закон за здруженија и фондации,

-Закон за црвениот крст,

-Закон за правната положба на црква, верска заедница и религиозна група,

-Закон за донации и спонзорства во јавните дејности,

-Закон за Централен Регистар на Република Македонија,

-Закон за сметководство на непрофитни организации.

14. Следните извештаи за мерките против перење пари и финансирање тероризам за Република Северна Македонија беа земени в предвид:

-Извештајот од 4-от круг на евалуација на системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам спроведен од Moneyval Комитетот (2013-2014 година⁵),

-Извештај за спроведена национална проценка на ризикот од перење пари и финансирање на тероризам, Влада на Република Северна Македонија, март, 2020 година.

15. Исто така, беа употребени и секундарни извори на податоци. Овие информации и податоци немаат иста тежина како примарните извори. Првенствено тие се користеа за информирање на методолошкиот пристап, но исто така, се користеа за обезбедување на информации за контекстот и формирање на проценките каде примарните податоци не беа достапни:

-Интерпретативната белешка за Препораката 8 на ФАТФ (2012, ажурирано 2016).

-Методологија за проценка на техничката усогласеност со препораките на ФАТФ и ефективност на системите за спречување перење пари и финансирање на тероризам (ФАТФ, 2013).

16. Меѓународни најдобри практики: Борба против злоупотреба на непрофитни организации (ФАТФ, 2015).

-Ризик од злоупотреба на НПО за тероризам (ФАТФ, 2014).

-Упатство за проценка на ризикот од ФТ (ФАТФ, 2019).

⁵ Вклучително и Извештаите од 2016 и 2018 за напредокот на системот и имплементацијата на препорачаните мерки дадени со Извештајот за спроведена евалуација (2014)

КРАТОК ПРЕГЛЕД

17. Оваа проценка на ризик е направена како континуирана активност на националните напори за унапредување на системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам. За спроведување на оваа проценка се користи Методологијата на проценка на ризикот на НПО од финансирање на тероризам на Greenpeace Group.

18. Оваа Проценката на ризик ги исполнува основните барања на ФАТФ во однос на Препораката 8 и Директниот резултат 10. Поточно, според став 8.1 од Методологијата на ФАТФ секоја држава потребно е:

8.1 (а) да идентификува која подгрупа на организации спаѓаат во дефиницијата за НПО;

(а) да го идентификува карактеристиките и видовите на НПО кои, според нивните активности или карактеристики, веројатно се изложени на ризик од злоупотреба на финансирање на тероризам;

(б) да ја идентификува природата на заканите од терористички ентитети кон НПО кои се изложени на ризик, како и начинот на кој терористичките ентитети ги злоупотребуваат тие НПО.

19. Со оваа анализа утврдени се пет категории на НПО коишто се во согласност со дефиницијата на ФАТФ и тоа: здруженија (со исклучок на струковите здруженија и спортските здруженија и клубовите, кои не се регистрираат согласно законом), фондации, странски организации (организациони облици на странски организации), Црвениот крст и религиозните и верски организации (цркви, верски заедници и религиозни групи).

20. Во оваа анализа се користат статистички податоци на надлежните институции (УФР, МВР, ЈО, Агенција за разузнавање, Агенција за национална безбедност, Народна банка, Државен завод за статистика, Централен регистар), одговори на прашалници до разузнавачките органи, одговори на прашалници до банките, одговори на прашалници од Факултетот за безбедност. Анализа е направена на квантитативни и квалитативни податоци.

21. Не се утврдени случаи ниту пак е утврдено сомневање за злоупотреба на НПО за целите на ФТ, поради тоа со оваа проценка се разгледани:

а) големината и природата на заканите од тероризам, ФТ во Република Северна Македонија

б) квалитативна анализа на ризикот и неговата природа

22. Идентификувани се три типа на закани за НПО за целите на финансирање на тероризам.

Природа на заканите од финансирање на тероризам за НПО во РСМ:

-Злоупотреба на НПО за промоција на верски радикализам

-Злоупотреба на НПО за регрутирање лица

-Злоупотреба на НПО за логистичка поддршка

23. Утврдени се карактеристики, односно активности на НПО поради кои се зголемува ризикот од финансирање на тероризам.

Фактори на ризик:

- Раководството на НПО се лица експоненти на верско радикална идеологија;
- НПО се регистрирани или се активни во региони утврдени како ризични за тероризам;
- Донации/ спонзорства трансферирани од земји со висок ризик или земји во кои има конфликти или војни;
- НПО не обезбедуваат информации за нивните активности и извршени финансиски трансакции на начин на којшто може да се верификува од институциите.

24. Согласно направената анализа не е утврдено ниту докажано финансирање тероризам преку НПО во Северна Македонија. За повеќето НПО ризикот е мал. Можноста НПО да бидат инволвирани и злоупотребени за целите на ФТ постои во вршењето на дејности од социјално-хуманитарен, културно-образовен и религиозен карактер од НПО во содејство со остварувањето на факторите на ризик. Во овој контекст инхерентниот ризик од ФТ за наведените видови на НПО е низок кон среден.

Инхерентниот ризик од финансирање на тероризам за НПО

во Република Северна Македонија е

низок кон среден.

25. Овој извештај е комплементарен со Извештајот за мерките за управување со ризикот од финансирање на тероризам за НПО, кој ја проценува адекватноста на постоечките мерки за адекватно и ефикасно управување со овој ризик и предлага мерки за нивно подобрување.

1.1 НЕПРОФИТНИ ОРГАНИЗАЦИИ СПОРЕД ФАТФ

26. Во став 8.1 (а) од Методологијата на ФАТФ е утврдено дека земјите треба „да идентификуваат која подгрупа на организации спаѓа во дефиницијата на ФАТФ за НПО“.

27. Според ФАТФ, дефиницијата на поимот НПО опфаќа „правно лице или аранжман или организација која првенствено се занимава со собирање или исплата на средства за добротворни, верски, културни, образовни, социјални или братски цели, или за правење на други видови на „добри дела“.

28. Оваа дефиниција ги исклучува:

-Неформалните групи на луѓе кои не може да се подведат под дефиницијата за „правен аранжман“;

-Правните лица или аранжмани или организации кои не се основани за „добри дела“, како што се политички партии, синдикати или задруги кои првенствено се занимаваат со економски активности за финансиска корист на членовите ;

-Правните лица или аранжмани или организации кои не се занимаваат со собирање или исплата на средства како главна цел. Ова може да ги вклучува оние спортски клубови, социјални здруженија или религиозни групи кои не или само случајно учествуваат во собирање или исплата на средства.

Приказ 1.2: Графички приказ на НПО според дефиницијата на ФАТФ

Извор: Упатство за проценка на ризикот од ФТ, ФАТФ

29. Идентификување на НПО во Република Северна Македонија според дефиницијата на ФАТФ

30. За пресретнување на барањата утврдени со Препораката 8 на ФАТФ и потребите на оваа анализа на ризици од финансирање на тероризам во непрофитниот сектор на иницијатива на УФР беше формирана работна група. Групата е со мешовит состав на претставници на

релевантни институции, како и граѓански организации и други ентитети кои ги претставуваат подгрупите на ФАТФ НПО во земјата.

31. Работната група учествуваше на работилница⁶ која ја водеше надворешен консултант. На работилницата се разгледуваше упатството на ФАТФ за „НПО според ФАТФ“ и опсегот на Препорака 8 за проценки на ризикот, при што нејзина цел беше да се идентификува кои НПО би ја исполниле дефиницијата на ФАТФ и поради тоа треба да бидат вклучени во рамките на оваа проценка на ризикот.

32. Активноста на групата започна со идентификување на сите организации во земјата коишто се дел од непрофитниот сектор. Беа идентификувани следниве категории:

- здруженија,
- фондации,
- Црвен крст,
- струкови здруженија,
- спортски здруженија и клубови (регистрирани по ЗЗФ),
- стопански комори,
- синдикати,
- подружници на странски и меѓународни невладини организации,
- цркви, верски заедници и религиозни групи,
- политички партии,
- установи,
- здруженија на станари,
- неформални групи на интерес и иницијативи.

33. Здруженијата и фондациите (со исклучок на струковите здруженија и спортските здруженија и клубовите, кои не се основаат според ЗЗФ) јасно ги исполнуваат критериумите на дефиницијата на ФАТФ како непрофитни организации формирани да служат на јавниот интерес.

34. Црвениот крст е основан со посебен закон (*lex specialis*) како доброволна, масовна, самостојна и независна хуманитарна организација на граѓаните. Хуманитарната цел и непрофитноста на оваа организација очигледно ги исполнува критериумите на дефиницијата.

35. Струковите здруженија обавуваат потесен интерес за своите членови и се форми на здружување од економски карактер, па следствено не се усогласени со дефиницијата на ФАТФ.

⁶ Февруари, 2020 година

36. Странските организации (организациони облици на странски организации) дејствуваат во РСМ како посебен облик на НПО основани согласно ЗЗФ (член 38) преку подружница, канцеларија или друг организационен облик на странските организации. Истите имаат седиште во РСМ. Голем дел од нив имплементираат развојни и хуманитарни програми согласно ЗЗФ и истите ги задоволуваат критериумите од дефиницијата на ФАТФ.

37. Установите се блиско поврзани со институционалните механизми за социјална заштита и не ја задоволуваат дефиницијата на ФАТФ.

38. Политичките партии, здруженијата на станари, стопанските комори, синдикатите, беа исклучени од опфатот на дефиницијата бидејќи се формирани за потесен и специфичен интерес на нивните основачи и членки, а не за промоција на „добри дела“ и поширок јавен интерес.

39. Групата консензувано се согласи дека нема значајна активност или прибирање и оптек на ресурси кога станува збор за неформални групи на интерес и граѓанските иницијативи.

40. Црквите, верските заедници и религиозни групи се основани и регулирани со посебен закон (*lex specialis*). Тие се основани за верски цели и активно вршат активности од хуманитарен карактер со што ги исполнуваат критериумите на дефиницијата.

41. Сумарно, следните пет категории НПО, вклучуваат правни лица, влегуваат во подгрупата на НПО според дефиницијата на ФАТФ за НПО.⁷

Приказ 1.3: Табела на НПО во Северна Македонија кои се во согласност со дефиницијата на ФАТФ.

	Тип	Релевантен закон	ФАТФ НПО
1	Здруженија	Закон за здруженија и фондации	Делумно
2	Странски и меѓународни невладини организации	Закон за здруженија и фондации	Да
3	Фондации	Закон за здруженија и фондации	Да
4	Црвен крст	Закон за црвениот крст	Да
5	Цркви, верски заедници и религиозни групи	Закон за правната положба на црква, верска заедница и религиозна група	Да

42. За цели на дефинирањето на НПО кои влегуваат во подгрупата на НПО според дефиницијата на ФАТФ за НПО беше разгледувана националната класификација на дејности.

Приказ 1.4: Табела за Вкрстена проверка на националната класификација на дејности и предметот за анализа на подгрупата на НПО според дефиницијата на ФАТФ за НПО во Северна Македонија.

⁷ Забелешка: не сите субјекти по овие категории потпаѓаат под дефиницијата на ФАТФ за НПО.

Категории	Шифра	Под шифра	Назив	Предмет на анализа
94			Дејности на организации врз база на зачленување	
	94.1		Дејности на деловни организации, организации на работодавци и струковни организации врз база на зачленување	НЕ
		94.11	Дејности на деловни организации и организации на работодавачи врз база на зачленување	НЕ
		94.12	Дејности на струковни организации врз база на зачленување	НЕ
	94.2		Дејности на синдикати	
		94.20	Дејности на синдикати	НЕ
	94.9		Дејности на други организации врз база на зачленување	
		94.91	Дејности на верски организации	ДА
		94.92	Дејности на политички организации	НЕ
		94.99	Дејности на други организации врз база на зачленување, неспоменати на друго место	ДЕЛУМНО ⁸

⁸ Согласно методологијата направено е анализа кои подтипови на НПО ги задоволуваат елементите на дефиницијата на ФАТФ за НПО. Во регистрот разгледата е оваа класификација и под 94.99 е увидено дека има субјекти кои ја задоволуваат и кои не ја задоволуваат дефиницијата затоа се означува со делумно

1.2 НЕПРОФИТНИ ОРГАНИЗАЦИИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

43. Пет категории на организации се идентификувани во подгрупата на НПО според дефиницијата на ФАТФ за НПО. Тоа се: здруженија, фондации, странски и меѓународни невладини организации, Црвениот крст и религиозните и верски организации (цркви, верски заедници и религиозни групи).

44. **Здруженијата** се формирани согласно Закон за здруженија и фондации и го сочинуваат најголемиот дел од непрофитниот сектор во земјата. Регистар за нив води Централниот регистар. Во доменот на оваа анализа спаѓаат здруженијата со шифра на дејност 94.99 *Дејности на други организации врз база на зачленување, неспоменати на друго место*. Не сите здруженија се со хуманитарен карактер и постои диверзитет во нивните мисии и дејности, но по својот карактер му служат на јавниот интерес.

45. **Фондациите** се формирани согласно Закон за здруженија и фондации и имаат шифра на дејност 94.99 *Дејности на други организации врз база на зачленување, неспоменати на друго место*. Тие имаат поинаква организациона структура од здруженијата. Во доменот на нивното работење тие можат да бидат хуманитарни, да имаат поинаква цел или пак двете.

46. **Црвениот крст** е основан и регулиран со посебен закон кој го дефинира како доброволна, масовна, самостојна и независна хуманитарна организација што остварува хуманитарни цели од јавен интерес и задачи од областа на здравството, социјалната заштита и воспитанието, врз принципите на хуманизмот и солидарноста.

47. **Цркви, верски заедници и религиозни групи** се регулирани со Закон за правната положба на црквите, верските заедници и религиозни групи и нивното регистрирање се води во Основниот суд Скопје II, во единствениот судски регистар на цркви, верски заедници и религиозни групи.

48. **Странски организации** (организациони облици на странски организации) можат да ја заземат правната форма на здружение или фондација формирани под истиот закон и имаат шифра на дејност 94.99 *Дејности на други организации врз база на зачленување, неспоменати на друго место*. Истите се формираат за истата функција и цел без разлика што стратешкиот приод им е поврзан со странски развојни програми или билатерални односи.

49. Во најголем дел во подгрупата на НПО според дефиницијата на ФАТФ во РСМ се здруженија и фондации.

50. До 2010 година, во РСМ биле регистрирани 11.457 здруженија и фондации⁹. По донесувањето на Законот за здруженија и фондации во 2010 година, организациите имале обврска да извршат пререгистрација. Заклучно со март 2020 во регистарот што го води Централниот регистар според новиот Закон за здруженија и фондации, се заведени 6.566 субјекти. Бројот на ентитети во евиденцијата кои се усогласиле со новиот закон, односно се пререгистирале е 4.279. Следствено вкупниот број на заведени организации основани согласно ЗЗФ заклучно горенаведениот период е 10.845. Во евиденцијата на регистарот стојат и 5.975 организации кои не се пререгистирале, односно својот статут не го усогласиле со ЗЗФ. Имајќи предвид дека само 19 од 5.975 организации поднеле завршни сметки и/или одлуки дека немаат обврска за поднесување завршна сметка, може да се

⁹ Податок од Извештај за спроведена национална проценка на ризикот од перење пари и финансирање на тероризам

заклучи дека останатите не вршат никаква активност, но не можат да бидат избришани бидејќи е спротивно на начелата на правото на здружување и ЗЗФ не ја нуди таа можност.

51. Субјектите во вкупен број 10.845 заведени во регистарот според организационите облици¹⁰ е прикажан подолу.

Приказ 1.5: Табела за вкрстена проверка на код на организациони облици и предметот за анализа на ФАТФ НПО во Северна Македонија

Код	организационен облик	По нов закон	Усогла Сени	Вкупно субјекти	ФАТФ НПО
10.01	социјално хуманитарно здружение	28	326	354	Да
10.02	спортско здружение	1294	1194	2.488	Делумно
10.03	културно здружение	117	246	363	Да
10.04	професионално (струково) здружение	34	306	340	Не
10.05	еколошко здружение	34	72	106	Да
10.06	фондација	92	72	164	Да
10.09	Останати општествени организации, фондации и здружение на граѓани	4.967	2.063	7.030	Да
	Вкупен број субјекти	6.566	4.279	10.845	

52. Бројот на заведени правни субјекти што спаѓаат во подгрупата на НПО според дефиницијата на ФАТФ регистрирани според Законот за здруженија и фондации е предизвик прецизно да се определи поради тоа што во кодот на организационите облици не е направена соодветна поделба да за ги рефлектира дејностите на организациите, вклучително и на оние што се занимаваат со образовна и едукативна дејност. Сепак следејќи ја методологија, работната група направи груба проценка дека во подгрупата на НПО според дефиницијата на ФАТФ спаѓаат околу 65% од вкупно заведените субјекти. Треба да се имаат предвид и

¹⁰ Разгледани се два начини на класифицирање:

- 1) Организациони облици кои постојат како шифри во ЦР и се однесуваат на организациониот подтип
- 2) Шифра на дејности која организациите ја одбираат

следните предизвици кои се надминуваа во процесот на утврдување на големината на оваа група. Имено, во делот на спортските здруженија регистарот опфаќа организации кои се спортски клубови и не ја опфаќаат дефиницијата на ФАТФ како и организации што се занимаваат со поширока дејност и рекреативен спорт што потпаѓа под дефиницијата. Дополнително во регистарот под организационен облик 10.09 е тешко да се наведе прецизен број на организации кои ја исполнуваат дефиницијата ФАТФ бидејќи називите не се доволна методолошка основа да се направи ова разграничување. Дополнително земајќи ги предвид организационите облици се вклучува и Црвениот Крст (општинските организации се регистрирани согласно ЗЗФ и ја исполнуваат ФАТФ дефиницијата). Евиденцијата на КОВЗРГ брои вкупно 38 регистрирани цркви, верски заедници и религиозни групи што се зема како број на активни субјекти регистрирани во судскиот регистар.

53. Дополнителен критериум е статусот на активноста на овие субјекти поврзан со поднесувањето на годишен финансиски извештај или писмена изјава до Централниот регистар дека таква немаат обврска за поднесување на годишен финансиски извештај, согласно Законот за сметководство на непрофитни организации поради приходи помали од 2.500 EUR. Овие НПО кои поднеле ваква документација имаат формален статус на активни субјекти, односно субјекти кои ја вршат својата дејност.

54. Непрофитни организации кои поднеле ваква документација за 2019 год. согласно податоци добиени од Централниот регистар вклучуваат:

-3.518 НПО што поднеле годишна сметка (годишен финансиски извештај) со исклучок на партиите; стопанска комора и останати комори и деловни здруженија;

-5.936 поднеле документ со кој изјавуваат дека имаат приходи помали од 2.500 EUR (статус активен во трговски регистар);

-25 верски организации поднеле годишна сметка.

55. Согласно овие податоци произлегува дека вкупниот број на активни НПО регистрирани по ЗЗФ е 9.479 субјекти. Согласно добиените податоци за годишните финансиски извештаи во најголем дел овие субјекти се мали односно 62% остваруваат приход помал од 2.500 EUR.

56. Непрофитните организации имаат низок удел во бруто домашниот производ. Според добиените податоци од Државниот завод за статистика учеството на бруто додадената вредност во бруто домашниот производ на непрофитниот сектор е помала од 1%.

Карактеристики и финансирање на здруженијата и фондациите

57. **Здруженијата и фондациите имаат диверзитетни мисии и активности.** Како што е претходно наведено, согласно користената методологија а заради утврдување на различни аспекти од функционирањето на НПО во контекст на утврдување на ризиците од финансирање на тероризам беше спроведена Анкета за перцепциите за ризиците од финансирање на тероризам и ефективноста на мерките и дејствија за негово спречување во 2019 година. Анкетата е спроведена над селектиран статистички релевантен случаен примерок и беа прибрани одговори од 379 здруженија и фондации Анкетата е спроведена телефонски. Обезбедена е балансирана географска дистрибуција на здруженијата и фондациите, вклучувајќи испитаници од сите региони во државата. Следејќи ја реалната состојба на популацијата на здруженија и фондации повеќето анкетирани беа здруженија, а

се опфатени и организации со различен програмски фокус на делување.¹¹ Во следниот дел презентирани се резултатите од ова анкетно истражување. Анкетното истражување покажува дека 22,69% од 379 анкетирани здруженија и фондации се занимаваат со образование и наука, а 14,78% од организациите респонденти се занимаваат со социјална заштита и хуманитарни активности.

Приказ 1.6: Графикон активности на здруженија и фондации

Извор: Анкетно истражување на здруженија и фондации – П22

58. Врз основа на поднесените годишни финансиски извештаи на 3.518 НПО во 2019 година по основ на членарини, донации и приходи од други извори оствариле вкупен приходи во износ од 7.567.186.402 ден или околу 123.043.681 EUR (Централен регистар, збиен податок АОП 244). Истите по основ на приходи од услуги 647.841.538 ден. или 10.534.008 евра (Централен регистар, збиен податок АОП 242). Согласно добиените податоци за годишните финансиски извештаи поголем дел од овие субјекти се мали, односно 62% остваруваат приход помал од 2.500 EUR. Следствено, концентрацијата на приходите е во помал број на организации.

59. Граѓански организации (здруженија и фондации) од кои се прибавени одговори ги покажуваат следните нивоа на приходи.

Приказ 1.7: Опсег на приходи за последната финансиска година на анкетирани здруженија и фондации

¹¹ За илустрација национални анкети во РСМ за статистичка релевантност на заклучоците за целокупната популација користат примероци од околу 2.000 анкетирани.

Извор: Анкетно истражување на ГО

60. Анкетното истражување, како и истражувањата¹² на здруженијата и фондациите ја истакнуваат зависноста на секторот од меѓународни донатори. Во најголем дел граѓанските организации се финансираат од развојни програми на ЕУ и развиени земји (САД, Швајцарија итн.). Анкетата ги разгледуваше и врските со други држави на граѓанските организации. Финансирањето од други држави е случај во 35,36% од анкетираниите, додека активностите во други држави (10,82%) или менаџирањето од странци е ретка појава (7,12%).

Приказ 1.8: Меѓународна димензија на работењето на анкетирани здруженија и фондации

¹² Ивановска Хаџиевска М., Извештај за управувачките практики, транспарентноста и отчетноста на граѓанските организации, Македонски центар за меѓународна соработка, 978-608-4848-29-5, Скопје, 2020

Assessment on the State of the Enabling Environment and Capacities of Civil Society against the Guidelines for EU Support to Civil Society in Enlargement countries, 2014-2020 for the period 2018-2019, EU Technical Assistance for Civil Society Organisations in the Western Balkans and Turkey, 2020

Огненовска С., Извештај за овозможувачката околина за развој на граѓанското општество 2019, Македонски центар за меѓународна соработка, ISBN 978-608-4848-33-2, 2020

CAF. World giving index (2018). [Internet] World Giving Index. Address: <https://www.cafonline.org/about-us/publications/2018-publications/caf-world-giving-index-2018> [Accessed on: 15/4/2019]

Bueno Momcilovikj T., Bekcic, E. (2019) North Macedonia Donates – Annual Report on the State of Philanthropy. [Internet] Skopje, Catalyst Balkans. Address: <https://www.slideshare.net/CatalystBalkans/2018-193149173> [Пристапено на: 15/4/2019]

Извор: Анкетно истражување на ГО

61. Донациите во готовина се многу ретка појава кај анкетираниите граѓански организации (10,03% или 38 од 379 организации). Анкетата покажува дека организациите можат да ги идентификуваат донаторите од кои примиле донација во готовина.

Карактеристики и финансирање на цркви, верски заедници и религиозни групи

62. Религиозните и верски организации (цркви, верски заедници и религиозни групи) во анкетното истражување истакнуваат дека се занимаваат со социјална заштита и хуманитерни активности во 52,63% од одговорите (10 од 19 одговори) и образовани 36,84% (7 од 19).

Приказ 1.9: *Активности на анкетирани религиозни и верски организации*

Извор: Анкетно истражување на религиозни и верски организации

63. Повеќе од половина религиозни организации коишто биле анкетирани добиле средства, стоки или услуги од странство.

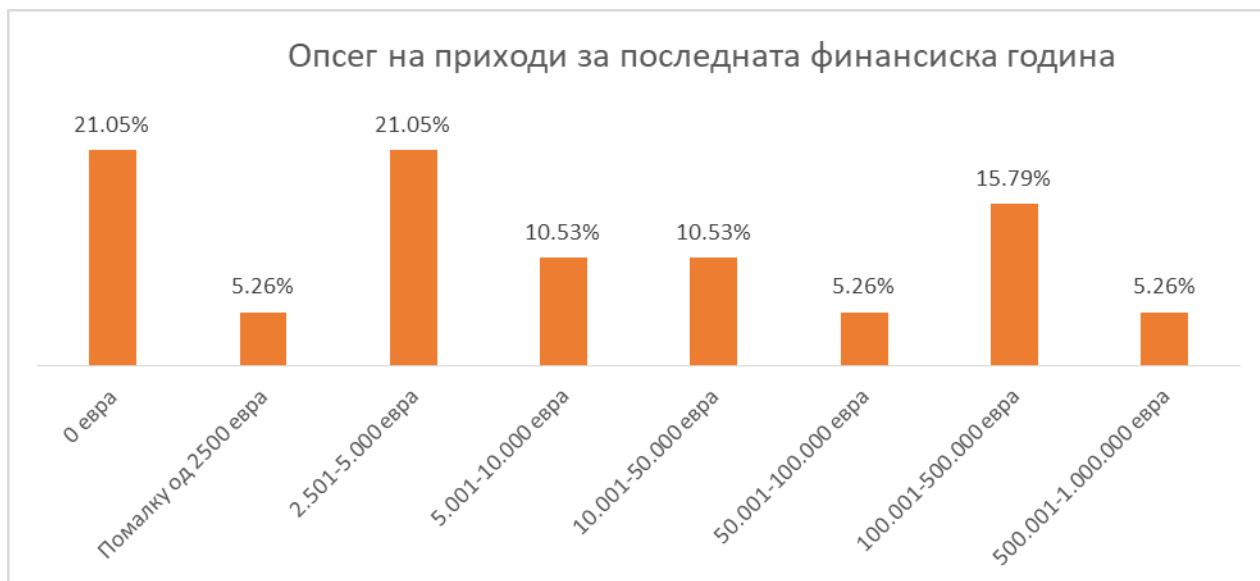
Приказ 1.10: Меѓународна димензија на работењето

Извор: Анкетно истражување на религиозни и верски организации

64. Врз основа на поднесените годишни финансиски извештаи (поднеле 25, од вкупно 38 организации) 25 **цркви, верски заедници и религиозни групи** во 2019 година по основ на членарини, донации и приходи од други извори оствариле вкупен приходи во износ од 115.757.556 ден. или околу 1.882.236 EUR (*Централен регистар, збиен податок АОП 242*), а по основ на приходи од услуги известени се 18.450 ден. или околу 300 EUR (*Централен регистар, збиен податок АОП 242*). Овие податоци се ограничени на опфатот на организациите кои поднеле годишни сметки и од тие причини не даваат целосна слика за финансиската големина на секторот. Верските организации од кои се прибавени одговори (вкупно 19) ги покажуваат следните нивоа на приходи.

Приказ 1.11: ПП7. Опсег на приходи за последната финансиска година на анкетирани религиозни и верски организации

Извор: Анкетно истражување на религиозни и верски организации

65. Во анкетата на религиозните и верските организации финансирањето од странски извори е случај кај повеќе од половина од анкетираниите 52,63% или менаџирањето од странци е случај во 3 од 19 организации (15,79%). Странски вработени или волонтери имаат 5 од 19 (26,32%).

66. 42% или 8 од 19 анкетирани религиозни и верски организации примиле донации во готовина. Според анкетата организациите можат да ги идентификуваат донаторите од кои примиле донација во готовина.

1.3 ЗАКАНИ ОД ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗАМ ЗА НПО ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

67. Според Методологијата на ФАТФ (точка 8.1 (б)) секоја држава треба „да ја идентификува природата на заканите од терористички ентитети кон НПО, како и начинот на кој терористичките ентитети ги злоупотребуваат тие НПО“.

68. Овој дел од проценката на ризикот ја проценува природата на заканата од финансирање на тероризам. Оваа проценка е направена со анализа на квантитативни податоци (докази за манифестираната закана).

Закани за финансирање тероризам во Северна Македонија

69. Владата на РСМ го усвои Извештајот за спроведената НРА¹³ во март 2020 година. Утврдено е дека **ризикот од тероризам е на ниско ниво**. Во РСМ не се регистрирани организирани форми на делување на терористички организации. Исто така, РСМ не претставува таргет на меѓународните терористички организации (нивните планови за изведување на терористички напади се ориентирани и насочени кон западно европските држави). Сепак поедини лица биле или се членови на меѓународни терористички организации и учествувале во изведување на вооружени дејствија. Регистрирани се и контакти на радикализирани лица од земјава со припадници на меѓународни терористички организации (групи, мрежи, ќелии). Воедно, во РСМ делуваат и други радикализирани лица, членови на верски радикални групи и саморадикализирани лица по различен основ. Сите овие категории на лица претставуваат потенцијална закана за екстремно радикално делување и извршување на терористички акти.

70. **Ризикот од финансирање на тероризам е на ниско кон средно ниво**. Идентификувано е дека финансирањето во најголем се одвива во готовина, од сопствени извори или од членови на групата на која припаѓаат и истомисленици од странство, додека пак во помал обем финансирањето се врши со средства стекнати од кривични дела (кражби, упени, изнудување, закани, недозволена трговија и шверц). Трансферите се реализирале преку формалниот банкарски систем и системот на брз трансфер на пари (користејќи ги услугите на Western Union, Money Gram и RIA), од лица кои во најголем дел потекнуваат од Западно европските земји како и блиско источните држави.

71. Во периодот 2017, 2018 и 2019 не се реализирани терористички акти на територијата на РСМ. Во овој период, број на извештаи за сомнителни трансакции за финансирање на тероризам доставени до УФР е константен и на ниско ниво¹⁴. Во истиот период од страна на надлежните органи не се поведени постапки за кривични истраги, поднесени обвиненија и донесени пресуди за финансирање на тероризам.

Закани од финансирање на тероризам за НПО

¹³ Овој извештај го анализира периодот 2016-2019 година и не е направена анализа на настаните и податоците кои се однесуваат на 2020

¹⁴ Во 2017 до УФР е доставени се 3 СТР за ФТ, во 2018 доставени се 2 СТР за ФТ, во 2019 доставени се 2 СТР за ФТ

72. Во Извештајот од спроведената НРА направена е анализа на ризиците и заканите од финансирање на тероризам за НПО, при што детектирани се одредени состојби, но сеопфатна анализа е направена со овој извештај. Како што е утврдено со Извештајот за НРА, според податоците добиени од надлежните истражни органи во делот на утврдување на заканите од тероризам и злоупотреба на НПО за финансирање на тероризам, постојат сознанија за регистрирање и формирање на здруженија и фондации од страна на радикализирани лица, кои добиваат донации за проекти со кои се финансираат социјално-хуманитарни, културно-образовни и верски активности. За тоа говори бројот на доставени барања за спроведување на финансиска анализа на здруженија и фондации чија дејност е од социјално-хуманитарен, културно-образовен и религиозен карактер за кои постоеле основи на сомнение за финансирање на тероризам. Од спроведената финансиска анализа и оперативни проверки не е исклучена можноста за нивна злоупотреба.

73. Со Извештајот од спроведената НРА не се идентификувани случаи за инволвираност за НПО во финансирање на тероризам. Побарани се податоци за инволвираност за НПО во финансирање тероризам од надлежните органи. Не се евидентирани случаи на пресуди, обвиненија, регулаторни мерки, активни или затворени истраги во врска со финансирање тероризам во секторот на НПО.

74. Согласно Законот за здруженија и фондации, надзор над законитоста на примената на одредбите од овој закон врши Министерството за правда. Имено, согласно начелото на независност во работењето на организациите и надзорот во рамките на организациите и надзорот во рамките на организацијата, надлежноста на Министерството за правда согласно член 58 од Законот за здруженија и фондации се однесува на законитоста на примената на одредбите од законот, но не и на внатрешното работење на организациите, примената на статутот, кој е интерен акт, кој го донесува самото здружение и по кој истото работи. Законска надлежност за контрола на финансиското работење на организациите имаат Министерството за финансии (ЗЗФ член 101) и Управата за јавни приходи. Во периодот кој е предмет на анализа (2016-2018 година) спроведени се вкупно 37 контроли кај здруженија на граѓани и фондации по основ на Персонален данок на доход. Контроли од аспект на спречување на перење на пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам не се извршени¹⁵.

75. Во периодот 2017, 2018 и 2019 година до УФР доставени се вкупно 4 извештаи за сомнителни трансакции за финансирање на тероризам кои инволвираат НПО чија дејност е од социјално-хуманитарен, културно-образовен и религиозен карактер. Исто така, до УФР се доставени се 8¹⁶ барања за финансиска анализа од надлежните органи во РСМ и 3 барања¹⁷ од Единици за финансиско разузнавање на други држави, каде предмет на анализа биле НПО чија дејност била од социјално-хуманитарен, културно-образовен и религиозен карактер. Во овој период, УФР согласно своите надлежности до надлежните органи доставила 1 извештај за ФТ и 8 известувања за сомневање на друго кривично дело кои инволвираат НПО. Во овој извештај направена и презентирана е анализа на „злоупотреба на средства“ кои се добиени по основ на претходно утврдена програма.

¹⁵ НПО не се субјекти задолжени да спроведуваат мерки и дејствија за спречување перење пари и финансирање на тероризам

¹⁶ 2017: 3 барања, 2018: 4 барања и 2019: 1 барање

¹⁷ 2017: 1 барање, 2018:0, 2019: 2 барања. Сите барања се одговорени

76. Можноста за злоупотреба на средствата за финансирање на тероризам од страна на НПО, исто така, е предмет на анализа на надлежните органи¹⁸. Имено, предмет на интерес биле НПО чија дејност била од социјално-хуманитарен, културно-образовен и религиозен карактер, за кои постоеле индикации за злоупотреба на средствата добиени како странски донации по основ на проекти и нивно користење за цели кои не соодветствуваат со дејностите за кои НПО биле регистрирани. Анализата укажува дека дел од основачите и носители на активности во НПО се резидентити и експоненти на верско- радикална идеологија кои имаат конекции со основачи и носители на дејноста на НПО во регионот и пошироко (европски држави и земјите од блискиот исток). Во својата работа, предметните НПО соработуваат со домашни и странски НПО и религиозни заедници од каде добиваат приливи на финансиски средства кои не ги користат во согласност со основот на добивање (туку за хуманитарни активности и проекти, стипендирање на лица од Балканот за студии во Арапските земји со цел нивна индоктринација и инфилтрирање во официјалните верски заедници и понатамошно делување во насока на радикален религиозен дискурс). Во еден случај утврдена е посредна соработка меѓу домашна НПО со огранок-подружница на глобална хуманитарна организација за која постојат индикации за поврзаност со финансирање на тероризам и терористички организации во странство и фигурира на листи на определени држави со забрана за работа.

77. Иако, врски на НПО се утврдени во делот на индоктринација на верско радикални лица, преку стипендирање на образование во други држави, директна врска на вклученост на НПО преку пренамена на средства или злоупотреба на средства или друг вид на активност **не се** утврдени и поради тоа се смета дека степенот на закана е низок¹⁹.

Идентификување на природата на заканите

Природа на заканите од финансирање на тероризам за НПО во Република Северна Македонија:

- Злоупотреба на НПО за промоција на верски радикализам
- Злоупотреба на НПО за регрутирање лица
- Злоупотреба на НПО за логистичка поддршка

¹⁸ Агенција за разузнавање и Агенција за национална безбедност

¹⁹ Според изворите на закана од НРА утврдено е дека повратниците од странски војски и паравојски се главна закана за теоризам каде е утврдено дека начинот на нивно финансирање за заминување во овие боишта е со користење на готовина од сопствени средства и криминални активности. Самото заминување на боиштата не побарува големи финансиски средства каде според проценката доволни се не повеќе од 200 евра

1.4 ИДЕНТИФИКУВАЊЕ НА НПО

ИЗЛОЖЕНИ НА РИЗИКОТ ОД ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗАМ

78. Според Методологијата на ФАТФ (точка 8.1 (а)) „секоја држава треба да ги користи сите релевантни извори на информации, со цел да ги идентификуваат карактеристиките и видовите на НПО кои, според нивните активности или карактеристики, може да бидат изложени на ризик од злоупотреба од финансирање на тероризам.“

79. Овој дел од проценката на ризикот се фокусира на определување на фактори на ризикот од финансирање на тероризам кај НПО во РСМ. Оваа проценка комбинира квантитативни податоци (докази за манифестирање на ризикот) и квалитативни податоци (стручни ставови).

Квантитативни податоци за заканите од финансирање на тероризам за НПО

80. За целите на анализа на заканите од финансирање на тероризам преку НПО, обезбедени се:

- Податоци за пресуди за НПО во финансирање на тероризам;
- Податоци за обвиненија на НПО за финансирање на тероризам;
- Мерки на регулаторните и супервизорските органи за спроведени контроли на НПО;
- Податоци за (активни и завршени) кривични истраги за НПО за финансирање на тероризам и нивни исходи;
- Извештаи за сомнителни трансакции и барања за финансиска анализа на НПО за финансирање на тероризам и
- Барања за меѓународна правна помош за НПО за финансирање на тероризам.

81. Според добиените податоци за инволвираност за НПО во финансирање тероризам од надлежните органи, не се евидентирани случаи на пресуди, обвиненија, регулаторни мерки, активни или затворени истраги во врска со финансирање тероризам во секторот на НПО.

82. Како што е претходно наведено во периодот 2017, 2018 и 2019 година до УФР се доставени 4 извештаи за сомнителни трансакции за финансирање тероризам кои инволвираат НПО.

Приказ 1.12: Табеларен приказ на извештаите за сомнителни трансакции за ФТ кои инволвираат НПО

Година	Типологија ²⁰	Значајни карактеристики (големина, вид, локација, активност на НПО, итн.)
2017	1.1 Пренасочување	-Хуманитарна организација

²⁰ Типологии: 1.1 Пренасочување на финансиски средства, 1.2 Припадност на терористичка организација, 1.3 Злоупотреба на програмата, 1.4 Поддршка за регрутирање и 1.5 Погрешно претставување/ лажна НПО

	на финансиски средства, 1.3 Злоупотреба на програмата,	-Организационен облик: 10.1 Социјално хуманитарно здружение Регистрирана дејност: - 87.90 – Останати дејности на социјална заштита со сместување, неспоменати на друго место -дејствува во Скопје -Овластено лице – физичко лице од РСМ -финансиско работење: <i>приливи од Турција и правно лице од РСМ (по основ на спонзорства)</i> <i>одливи: физички лица (плаќање на кирии, плаќање на плати) и фактури кон правни лица од Скопје)</i>
2018	1.2. Можна поврзаност терористичка организација	Здружение на граѓани - Дејност: Здружение за едукација и култура (образование-култура) - Регистрациона Дејност: 94.99 Дејности на други организации врз база на зачленување; - Организационен облик: 10.3 Културно здружение - Дејствува во Куманово - Овластено лице: Физичко лице од РСМ - Финансиско работење: <i>Приливи од НВО од Турција за кои постојат интернет сознанија дека е поврзана со терористичката организација на Ал Каеда. Средствата се донираат како спонзорство за деца кои ги изгубиле своите родители за време на конфликтот од 2001 година. Покрај овие приливи НВО се</i>

		<i>финансира и од донации од физички и правни лица од повеќе држави.</i> <i>Одлив: Повлекување на средствата од страна на овластеното лице со цел истите да им се поделат на децата чии родители загинале во 2001 година за време на конфликтот. Плаќања на режиски трошоци, персонални даноци кон МФ за лицата на кои им е доделена помош.</i>
2018	1.1 Пренасочување на финансиски средства,	-Фондација -дејност: Фондација за образование и култура - Регистрирана дејност: 94.99 Дејности на други организации врз база на зачленување; - Организационен облик: 10.6 Фондација -дејствува во Скопје - Овластено лице – физичко лице од РСМ -финансиско работење: <i>приливи од физички и правни лица од Турција одливи кон правни лица (меѓу кои и приватен универзитет, образовна и културна фондација и исламска цивилизација) во РСМ</i>
2019	1.1 Пренасочување на финансиски средства,	-Фондација (подружница на странска Фондација) -дејност: Фондација - Регистрирана дејност: 94.99 Дејности на други организации врз база на зачленување; - Организационен облик:

		10.9 Останати општествени организации, фондации и здруженија на граѓани -дејствува во Скопје (подружница на фондација од Канада) -обезбедува помош на фамилиите регистрирани на фондацијата во Скопје - Сопственици: правно лице – Фондација од Канада - Овластено лице: Физичко лице од Канада -финансиско работење: физичкото лица добива прилви од Канада, ги подига во готово за да бидат предадени на др физичко лице (директор на подружницата) за да бидат дадени на регистрираните фамилии)
--	--	--

83. Надлежните разузнавачки институции постапувале во 8 предмети на опсервација на НПО. Од анализа на обезбедените податоци, согласно методологијата, утврдени се следните типологии на можна злоупотреба на НПО:

- поддршка за регрутација,
- пренасочување на финансиски средства и
- злоупотреба на средства.

84. Во анализата на овие предмети утврдено е дека се работи за мали субјекти на НПО, чија основна дејност е од:

- социјално-хуманитарен,
- културно-образовен и
- религиозен карактер.

85. Овие НПО се претежно регистрирани и активни во региони мапирани според ризикот за тероризам во РСМ²¹.

²¹ Региони со висок ризик од тероризам: Скопје, Куманово, Тетово и Гостивар, Извештај за НРА, 2020

86. Од анализата на работата на НПО кои биле предмет на опсервација утврдено е дека нивните активности се:

-во рамки на хуманитарни активности и проекти,

-стипендирање на лица од Балканот за студии во Арапските земји со цел идно инфилтрирање во официјалните верски заедници во регионот и нивно делување во насока на радикален религиозен дискурс,

-финасирање на изградба на разни верски објекти кои се користат како верско образовни институции и разни други намени,

-учество во давање логистика при организирање патување преку Турција во Сирија на цихадисти од Балканот и др.

87. Дел од основачите на НПО имаат претходна криминална историја и вклученост во извршување на финансиски кривични дела (злоупотреба на службена положба и овластување и даночно затајување), а дел од нив се експоненти на верско радикална идеологија.

Типологија:

Одговорните лица во НПО извршиле злоупотреба на финансиските средства добиени како странски донации. Спротивно на интерните правила на НПО средствата биле наменети за др. активности кои не соодествуваат со дејноста за која НПО е регистрирано, односно истите биле ненаменски искористени согласно начинот на кој се добиени.

Типологија:

НПО чии основачи и носители на активности се резиденти, експоненти на верско радикална идеологија, соработуваат и контактираат со сродни експоненти, основачи и носители на активности во РСМ, земјите од регионот на Балканот и пошироко (ЕУ, САД, Турција и арапските земји). Истите добиваат парични средства од домашни и странски лица. Основачите на НПО и други експоненти на верско радикална идеологија, од почетокот на војната во Сирија биле вклучени во процес на регрутација, посредување и друга логистика (многу веројатно и финансиска) за трансфер на лица од земјите во регионот од Балканот во Сирија.

88. Исто како во овие анализи така и со Извештајот за спроведената НРА не е утврдено финансирање тероризам преку НПО во земјата.

Квалитативни податоци за заканите од финансирање на тероризам за НПО

89. Во периодот 2016-2018 година од Управата за јавни приходи спроведени се вкупно 37 контроли кај здруженија на граѓани и фондации по основ на персонален данок на доход.

90. Во насока на што посеотфатна анализа на овој проблем, спроведена е анкета над претставници од финансискиот систем преку кој се вршат финансиските активности на НПО. Во согласност со користената методологија, во 2020 година спроведена е Анкета за перцепција на банките за ризиците од финансирање на тероризам. Одговори се дадени од страна на претставниците на банките кои работат во Одделите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам²².

91. Во дадените одговори, од професионално гледиште, се смета дека ризикот од финансирање на тероризам во секторот на НПО е среден кон висок.

92. Анкетните истражувања, како што е наведено во точка 57, на здруженијата и фондациите и религиските организации ја идентификуваше и перцепцијата на организациите за финансирање на тероризам. Мнозинство на анкетирани граѓанските организации и религиски организации сметаат дека во земјата ризикот е мал и тоа 14,25% граѓанските организации и 36,84 религиски организации тврдат дека не постои; 14,78% граѓанските организации и 21,05% религиски организации дека е многу мал и 24,27% ГО и 21,05% религиски организации дека е мал. Значајно малцинство кај ГО (23, 22%) го ценат ризикот за среден.

Понатаму, запрашани за ризикот од злоупотреба на нивните организации за финансирање на тероризам мнозинство граѓанските организации ценат дека таков ризик не постои (68,34%), а кај религиските организации овој став го дели најголемото мнозинство (18 од 19 или 94,74%).

Приказ 1.13: Перцепција на ризикот во непрофитниот сектор од анкетирани здруженија и фондации

Извор: анкетно истражување на здруженија и фондации

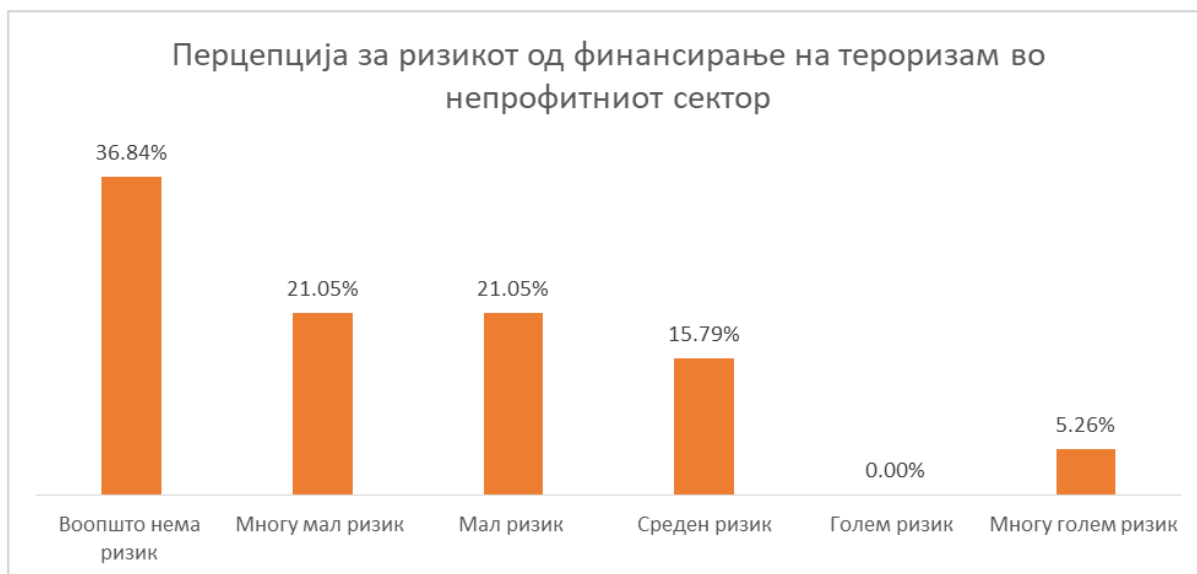
Приказ 1.14: Перцепција на ризикот на организацијата од анкетирани здруженија и фондации

²² Согласно ЗСППФТ секој Оддел за спречување на перење пари и финансирање на тероризам е задолжен да ги спроведува мерките определени со ЗСППФТ (анализа на клиенти, анализа и мониторинг на трансакции, доставување на извештаи за СТР или ЦТР и др)

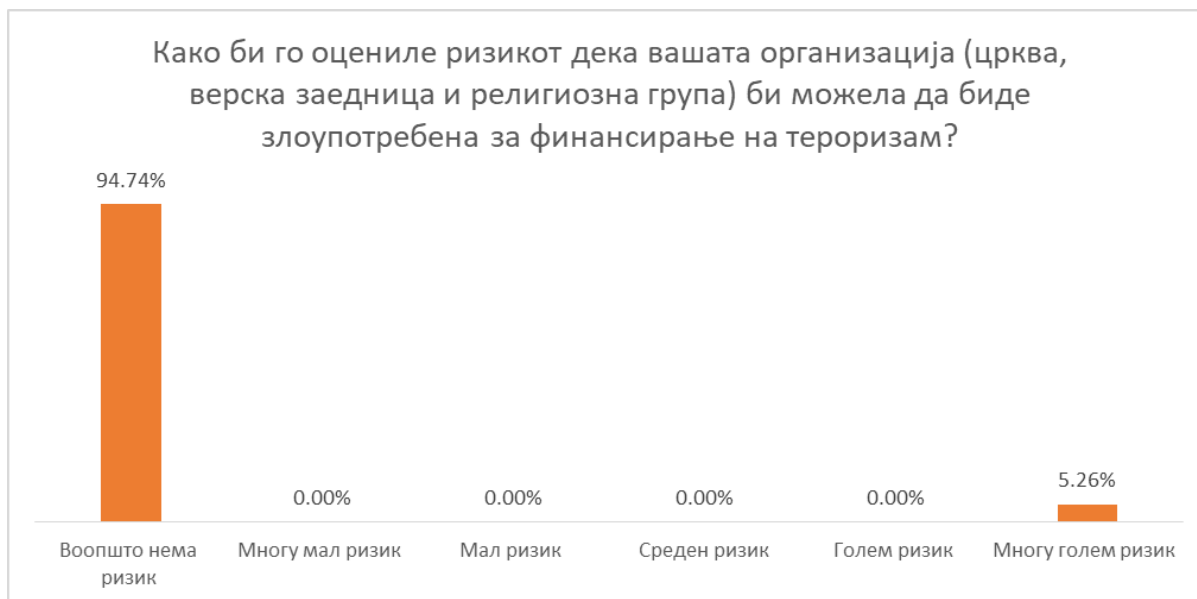
Извор: анкетно истражување на граѓанските организации

Приказ 1.15: Перцепција на ризикот во непрофитниот сектор од анкетирани религиозни организации

Извор: Анкетно истражување на религиозни и верски организации

Приказ 1.16: Перцепција на внатреорганизациониот ризик од религиозни и верски организации

Извор: Анкетно истражување на религиозни и верски организации

Природа на ризиците за финансирање на тероризам кон НПО

93. Методолошки примарната анализа на случаи налага случаите да исполнат два услови и тоа:

- Да вклучуваат злоупотреба за ФТ во РСМ;
- Да вклучуваат НПО.

94. Нема случаи кои ги исполнуваат овие услови. Во отсуство на вакви примарни докази, проценката на тоа кои НПО можат потенцијално да бидат во ризик се зависи од (1) секундарна анализа по аналогии (анализа на случаи што исполнуваат еден од горенаведените услови за да се идентификуваат релевантни заеднички фактори); и (2) квалитативна проценка од експерти и засегнати страни (службеници од институции и НПО).

95. Иако така до сега не е евидентиран случај на инволвирано НПО во финансирање на тероризам, има случај на вклученост на НПО во други финансиски кривични дела.

Опис на случај:

Злоупотребувајќи ја својата програма овластените лица на НПО се вклучени во прибирање на парични средства од физички лица (сопственици на профитабилни правни лица). Обвинителството за организиран криминал и корупција поднесе обвинение против пет лица за кривичните дела Измама, Перење пари и Примање награда за противзаконито посредување по спроведената истрага. Во периодот од 08.07.2017 година до 13.04.2018 година претседателот на обвинетата невладина организација, со намера за себе да прибави противправна имотна корист две оштетени лица – управители на друштва ги довел и одржувал во заблуда. Тој лажно прикажувал дека ќе обезбеди државно неизградено земјиште за изградба на Европски центар за возрасни лица и мобилен сервис, како и

субвенции од страна на државата. Оштетените вака доведени во заблуда на штета на својот имот му исплатиле преку Македонска авторска агенција износи кои надминуваат значителна вредност и тоа околу 1 милион евра. Тројца обвинети со умисла му помогнале на првообвинетиот во измамата. Две обвинети лица му ставиле средства на располагање – ги изготвувале договорите, ги подигале уплатените пари и му ги давале на рака на првообвинетиот и со умисла му помагале да ги пушти во оптек иако знаеле дека потекнуваат од кривично дело Измама и Примање награда за противзаконито посредување. Второобвинетата откако првообвинетиот ќе и дадел готовински средства, иако немала никакво легално покривање, ги уплакала во вид на донација или по основ на позајмица на правните лица поврзани со првообвинетиот. Третообвинетата со својот углед и авторитет го поддржувала првообвинетиот на средбите со оштетените, давајќи му совети и упатства за да оштетените стекнат доверба во наводниот проект и однапред да уплатат одреден износ пари и да ги потпишат договорите.

96. Соодејството односно вкрстувањето на идентификуваните дејности и факторите на ризик ги идентификуваат граѓанските организации кои потенцијално можат да бидат злоупотребени за цели на ФТ. Имено, со спроведување на анализата на квалитативните податоци утврдено е дека постои можност НПО чија дејност е од социјално-хуманитарен, културно-образовен и/или религиозен карактер да бидат инволвирани и злоупотребени за целите на ФТ во случаи кога е исполнет некој од следните ризик фактори:

- Раководството на НПО се лица експоненти на верско радикална идеологија;
- НПО се регистрирани или се активни во региони утврдени како ризични за тероризам;
- Донации/ спонзорства трансферирани од земји со висок ризик или земји во кои има конфликти или војни.
- НПО не обезбедуваат информации за нивните активности и извршени финансиски трансакции на начин на којшто може да се верификува од институциите.

97. **Раководството на НПО се лица експоненти на верско радикална идеологија.** Агенциите за разузнавање укажуваат на инволвираност на лица со радикален религиозен дискурс кои се јавуваат во основачката или управувачка структура на НПО. Забележана е врска помеѓу етничките, религиозните или социо-културните групи за кои се знае дека се чувствителни на екстремистички движења. Ова е забележано и со меѓународните типологии, каде се забележува дека НПО може да се користат за ширење на екстремистички идеологии, за регрутирање лица во екстремистички цели и за поддршка на странски терористички борци. Ваква злоупотреба сè уште не е забележана во РСМ.

98. **НПО се регистрирани или се активни во региони утврдени како ризични за тероризам.** Според извршената проценка на ризик од тероризам од страна на разузнавачките служби мапирани се региони во кои постои висок ризик од тероризам. Оваа констатација е потврдена и со бројот на лицата кои биле регрутирани и заминале на боиштата во Сирија. НПО кои биле предмет на анализа се регистрирани и дејствуваат со своите активности во овие ризични региони.

99. **Донации/ спонзорства трансферирани од земји со висок ризик или земји во кои има конфликти или војни.** Анализата направена на финасиското работење на НПО кои биле предмет на опсервација укажува дека истите се финансираат со средства добиени по основ на донации и проекти од физички и правни лица на чија територија се реализирале терористички напади, дејствуваат екстремистичко радикални и терористички организации и групи или граничат со држави со воени конфликти.

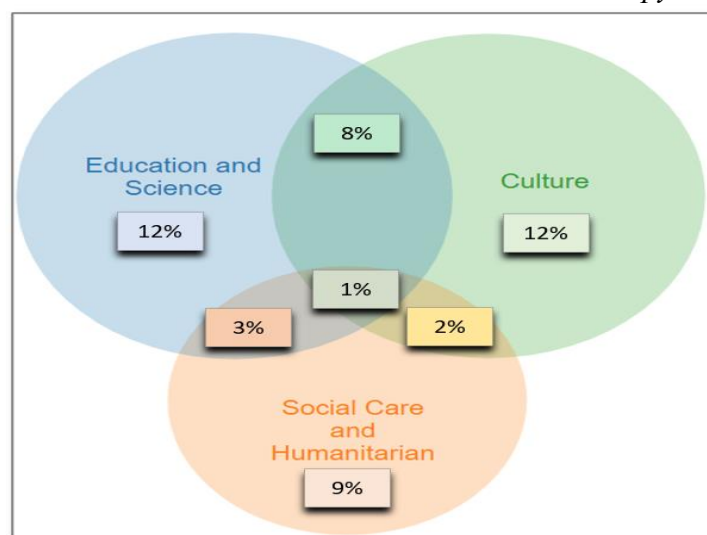
100. **НПО не обезбедуваат информации за нивните активности и извршени финансиски трансакции на начин на којшто може да се верификува од институциите.** Утврдено е дека НПО кои биле предмет на анализа немаат лесно достапна информација (на пр. веб страни) за нивните цели и активност, начин на финансирање, сопственичка и управувачка структура, годишни извештаи и др. Дополнително не обезбедуваат информации за институциите да можат да верификуваат дали реализираните трансакции се во согласност со нивната намена.

Анализа на анкетните наоди од НПО во релација со категориите на ризик

101.Проценката на ризикот заклучува дека потенцијалниот ризик од ФТ е ограничен на оние НПО со социјално-хуманитарен, културно-образовен и религиозен карактер. Анкетирањето на здруженијата и фондациите обезбедува статистички валидни податоци за активностите на организациите. Религиозните и верски организации беа анкетираны со посебен прашалник.

102.Анкетата на здруженијата и фондациите побара од нив самоидентификување на нивните активности. Прашањето овозможуваше да дадат повеќе од еден одговор. 45% од здруженијата и фондациите ги идентификуваа образованието, хуманитарноста или културата како една од нивните области на активности. Значителен дел пријавија повеќе од една од овие активности, како што е илустрирано на графиконот подолу.

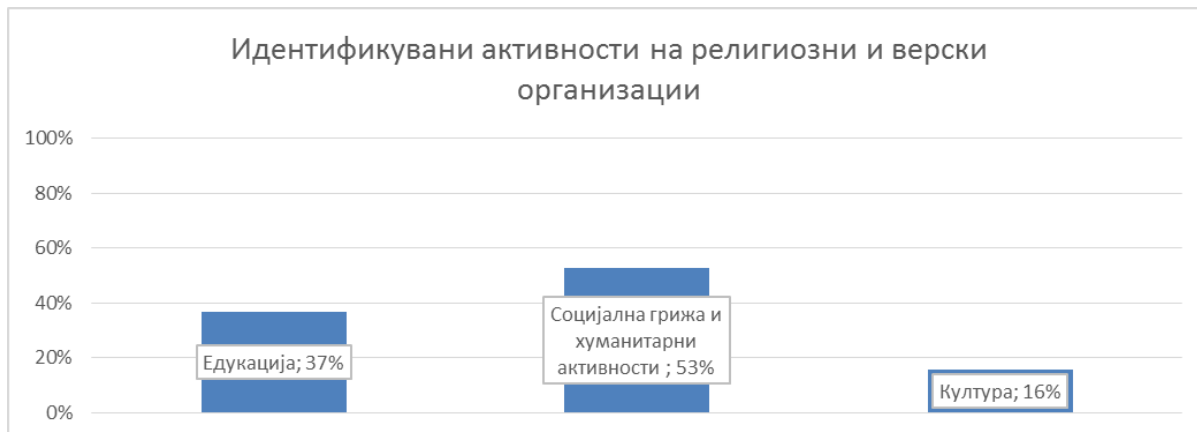
Приказ 1.17:Вкрстена анализа на области на активности на здруженија и фондации

103.Религиозните и верските организации беа анкетираны со посебен прашалник. Иако стапката на респонзивност на прашалникот добра (19 од 38 односно 50% од вкупниот број на организации го пополнија прашалникот), вкупниот број на организации е мал што значи дека не е можно да се тврди за статистичка валидност. Следниот графикон

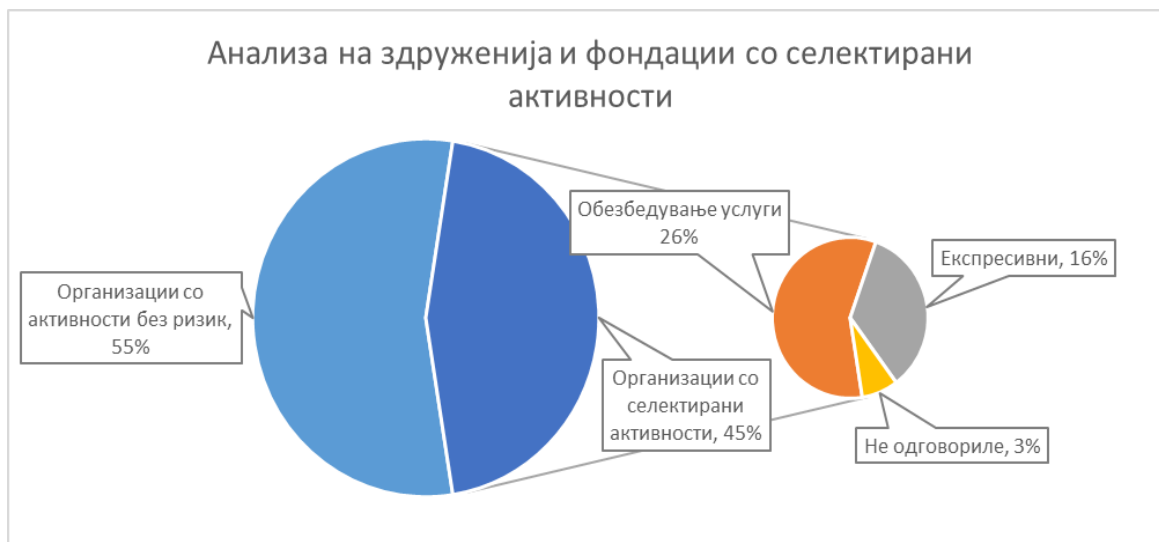
го илустрира процентот на религиозни и верски организации со идентификуваните активности. (Забелешка: организациите имаа можност да одберат повеќе одговори.)

Приказ 1.18: Вкрстена анализа на области на активности на верски и религиозни организации

104. Како што е наведено во Извештајот на ФАТФ за ризикот од злоупотреба за цели на тероризам во непрофитните организации²³ којшто ги дефинира и типологиите, забележано е дека ризикот од ФТ е исклучиво ограничен на НПО што обезбедуваат услуги бидејќи не постојат случаи или сомневања за ФТ помеѓу експресивните НПО²⁴. Од 45% од здруженија и фондации коишто имале активности во трите избрани области, нешто повеќе од половина пријавиле дека се занимаваат со обезбедување услуги.

Приказ 1.19: Вкрстена анализа на области на активности и типологија на НПО

²³ Извештај на ФАТФ за ризикот од злоупотреба за цели на тероризам во непрофитните организации, Достапен на: <https://www.fatf-gafi.org/documents/documents/risk-terrorist-abuse-non-profits.html>

²⁴ Терминот „експресивни НПО“ се користи од ФАТФ и означува непрофитни организации најмногу инволвирани во експресивни активности што вклучуваат програми фокусирани на спорт и рекреација, уметност и култура, претставување на интереси и застапување.

105. Низ процес на вкрстена анализа изнесена погоре потенцијалниот ризик од ФТ е ограничен во рамките на овие 26%. Ова не значи дека 26% од идентификуваните здруженија и фондации се „изложени на ризик“, туку дека овие се неопходни предуслови да се разгледуваат врстено со факторите на ризик. Секое зружение или фондација што не е во рамките на овој дел може да се смета дека се од со незначителен ризик за целите на ФТ.

106. Кога станува збор за верските и религиозните организации, 9 од 19 испитаници (47%) пријавиле дека обезбедуваат услуги. Во отсуство на необработени податоци и индивидуални прашалници, не е можно да се идентификува кои од овие организации што обезбедуваат услуги вршат и други активности од идентификуваните.

Анализа на специфичните ризик фактори во рамки на под-секторот

107. Проценката ги идентификуваше следните специфични фактори на ризик кои треба да се разгледуваат во рамки на 26% од здруженија и фондации кои работат во областите од ризик вклучително и верските и религиозни организации.

- 1) Раководството на НПО се лица експоненти на верско радикална идеологија;
- 2) НПО се регистрирани или се активни во региони утврдени како ризични за тероризам;
- 3) Донации/ спонзорства трансферирани од земји со висок ризик или земји во кои има конфликти или војни.
- 4) НПО не обезбедуваат информации за нивните активности и извршени финансиски трансакции на начин на којшто може да се верификува од институциите.

108. Беше извршена вкрстена анализа на резултатите од анкетното истражување и овие ризик фактори.

109. Факторот на ризик 1 се однесува на многу мал број случаи и не е погоден за понатамошна анализа.

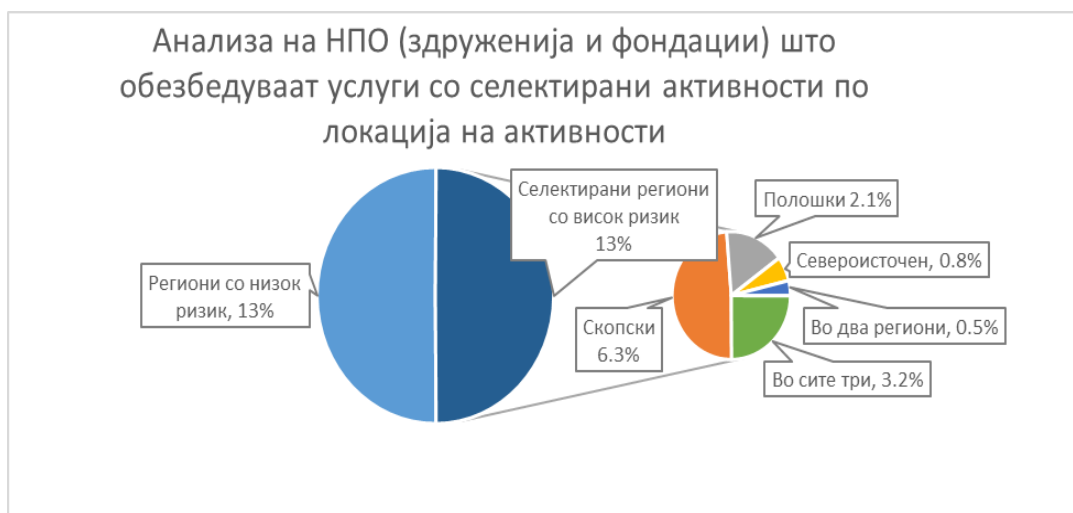
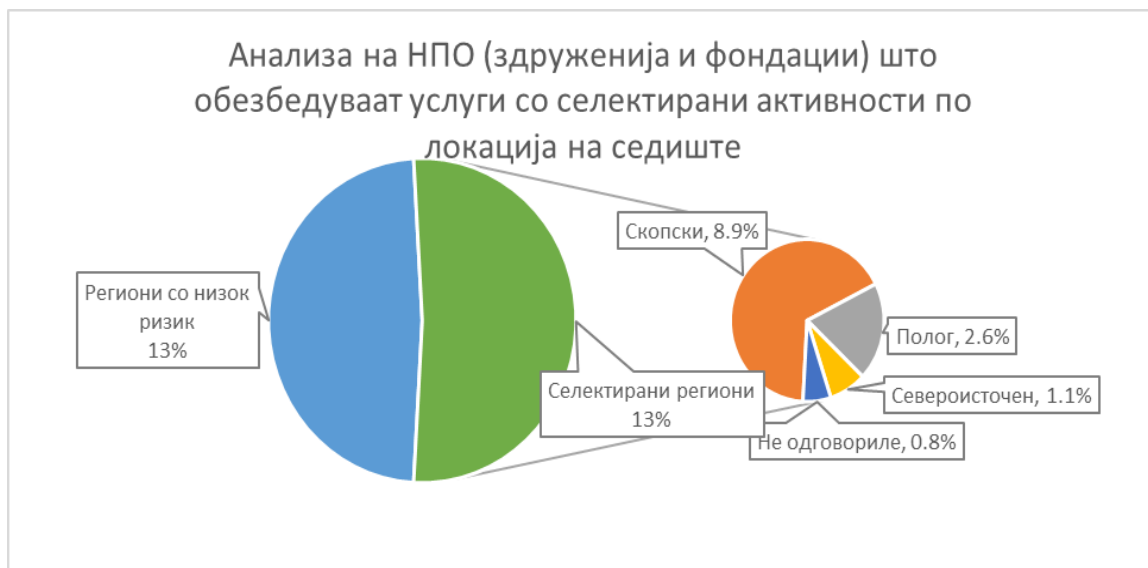
110. Анализа по локација е можна со употреба на податоците што ги имаме. Следствено вкрстена анализа за факторот на ризик 2 е прикажана подолу.

111. Факторот на ризик 3 изискува понатамошна анализа.

112. Факторот на ризик 4, по својата природа, изискува понатамошна анализа на ризикот бидејќи нема доволно информации, а и самото отсуството на информации што може да се проверат и верификуваат од институциите е неговата суштина.

113. Анализа на подсекторот по локација

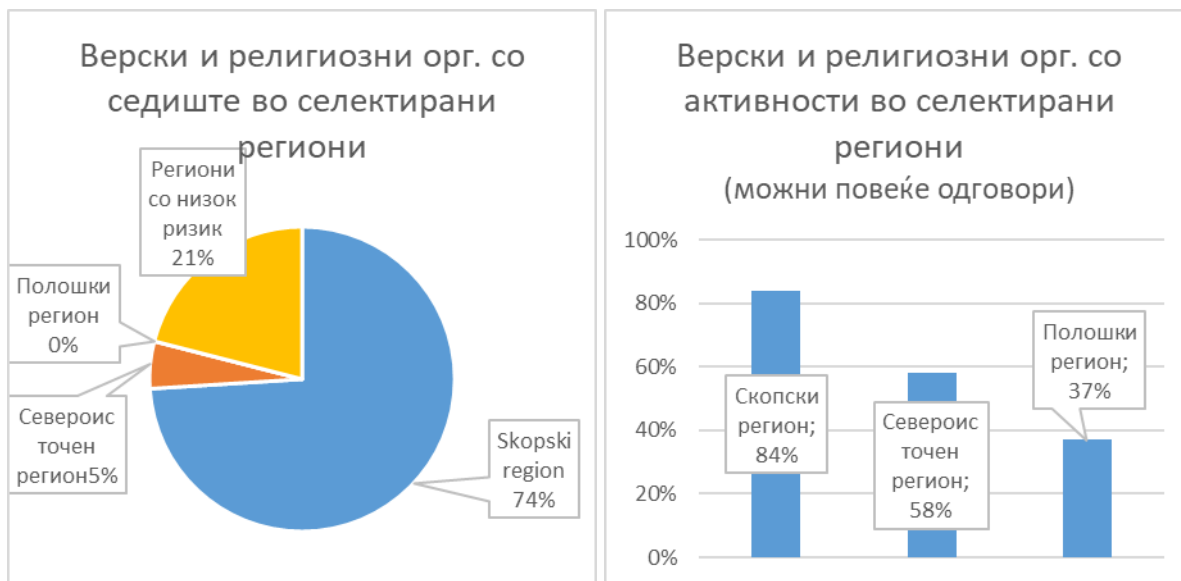
Приказ 1.20 и 1.21: Анализа на потсекторот (26%) по локација на седиште и активности

114. Горните прикази покажуваат дека околу 13% од идентификуваниот подсектор (од 26% на здруженија и фондации што работат во области од ризик) имаат седишта или активности во високоризични региони на земјата определени со НРА. Важно е да се потенцира дека ова не значи дека сите здруженија и фондации во овој сегмент се ризични, туку дека ако се манифестира ризикот тогаш ќе се појави во овој подсектор. Поради тоа потребно е мерките за ублажување на ризикот да го таргетираат овој сегмент од подсекторот.

115. Верските организации се во голема мерка со седиште во Скопскиот регион, а работат во целата земја. Иако пристапот до индивидуалните прашалници ја ограничува анализата, може да се процени дека минимум 84% од испитаниците се изложени на одредено ниво на ризик според локацијата на нивните активности.

Приказ 1.22 и 1.23: Анализа на верските и религиозни организации по локација на седиште и активности

Финална проценка на инхерентниот ризик од финансирање на тероризам за НПО во Република Северна Македонија

Приказ 1.24: НПО вкрстени со фактори на ризик

116.Графикот погоре дава приказ на сегментот на НПО во кој се проценува дека потенцијално може да се манифестира ризик (13%). За појаснување, ова не значи дека сите НПО во овој сегмент се соочуваат со специфичен ризик, туку дека ако ризикот се манифестира, се очекува дека тој ќе се манифестира во овој сегмент. Затоа, следејќи го пристапот заснован на ризици мерките за ублажување на ризикот од ФТ треба да бидат насочени кон овој сегмент.

117.Во РСМ вкупниот број на заведени организации основани согласно ЗЗФ во 2020 година е 10.845.

118. Со оваа анализа утврдени се пет категории на НПО кои се во согласност со дефиницијата на ФАТФ и тоа: здруженија (со исклучок на струковите здруженија и спортските здруженија и клубовите), фондации, странски и организациски облици на странски организации, Црвениот крст и религиозните и верски организации (цркви, верски заедници и религиозни групи). Вкупниот број на активни здруженија и фондации во согласност со дефиницијата на ФАТФ регистрирани по ЗЗФ е проценет на околу 65%.

119. Анализата на квалитативни и квантитативни податоци утврдува три типа на закани за НПО за целите на финансирање на тероризам:

- злоупотреба на НПО за промоција на верски радикализам,
- злоупотреба на НПО за регрутирање лица и
- злоупотреба на НПО за логистичка поддршка.

120. Фактори на ризик кои влијаат на зголемување на можностите за злоупотреба на НПО за целите на ФТ се :

- Раководството на НПО се лица експоненти на верско радикална идеологија;
- НПО се регистрирани или се активни во региони утврдени како ризични за тероризам;
- Донации/ спонзорства трансферирани од земји со висок ризик или земји во кои има конфликти или војни.
- НПО не обезбедуваат информации за нивните активности и извршени финансиски трансакции на начин на којшто може да се верификува од институциите.

121. Согласно направената анализа не е утврдено ниту докажано финансирање тероризам преку НПО во Северна Македонија. Постои можност НПО чија дејност е од социјално-хуманитарен, културно-образовен и религиозен карактер да бидат инволвирани и злоупотребени за целите на ФТ во случаи кога е исполнет некој од факторите на ризик образложени погоре. Следствено 87% од НПО кои се усогласени со дефиницијата на НПО на ФАТФ имаат низок ризик, а за околу 13% е ризикот низок кон среден. Во овој контекст инхерентниот ризик од ФТ за подгрупата на НПО е низок кон среден.

**Инхерентниот ризик од финансирање на тероризам за НПО
во Република Северна Македонија е
низок кон среден**

**ПРОЦЕНКА НА МЕРКИТЕ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ
НА РИЗИКОТ ОД ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗАМ ПО НЕПРОФИТНИТЕ
ОРГАНИЗАЦИИ ВО
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**

ВОВЕД

122.ФАТФ е меѓународно тело за поставување на стандарди за спречување перење пари и финансирање на тероризам. Стандардите на ФАТФ кои се однесуваат на НПО се Препорака 8 и Директен резултат 10. Согласно член 8.1 (в) од Методологијата на ФАТФ секоја држава треба:

(в) да ја процени соодветноста на мерките, вклучително закони и регулативи, кои се однесуваат на подгрупата на НПО кои може да бидат злоупотребени за целите на финансирање тероризам, за да може да се преземат пропорционални и ефективни активности за решавање на идентификуваните ризици.;

123.Целта на овој дел од извештајот е „да се прегледа соодветноста на мерките, кои се однесуваат на подгрупата на НПО кои може да биде злоупотребени за целите на финансирање тероризам, за да може да се преземат пропорционални и ефективни активности за ублажување на идентификуваните ризици“ како што се бара со Препораката 8.1 (в) од Методологијата на ФАТФ.

124.Подгрупата на НПО кои може да бидат злоупотребена за целите на финансирање тероризам“ е идентификувана во првиот дел од овој извештај- Проценка на заканите од финансирање на тероризам за непрофитните организации во Република Северна Македонија („Проценка на ризик“). Идентификувани се како потенцијално „изложени на ризик“ од финансирање на тероризам НПО чија дејност е од социјално-хуманитарен, културно- образовен и религиозен карактер во случаи кога е исполнет некој од факторите на ризик:

- Раководството на НПО се лица експоненти на верско радикална идеологија;
- НПО се регистрирани или се активни во региони утврдени како ризични за тероризам;
- Донации/ спонзорства трансферирани од земји со висок ризик или земји во кои има конфликти или војни.
- НПО не обезбедуваат информации за нивните активности и извршени финансиски трансакции на начин на којшто може да се верификува од институциите.

125.Исто така, утврдена е природата на заканите од финансирање на тероризам за НПО.

Природа на заканите од финансирање на тероризам за НПО во РСМ:

-Злоупотреба на НПО за промоција на верски радикализам

-Злоупотреба на НПО за регрутирање лица и

-Злоупотреба на НПО за логистичка поддршка.

126.Согласно направената анализа не е утврдено ниту докажано финансирање тероризам преку НПО во Северна Македонија. За повеќето НПО ризикот е мал. Со

оглед на горенаведените фактори на ризик постои можност НПО чија дејност е од социјално-хуманитарен, културно-образовен и религиозен карактер да бидат инволвирани и злоупотребена за целите на ФТ во случаи кога е исполнет некој од горенаведените фактори на ризик. Во овој контекст инхерентниот ризик од ФТ за наведените видови на НПО е низок кон среден.

Методологија

127. Меѓународните стандарди (на ФАТФ) не пропишуваат определен метод за спроведување на проценка на ризикот од финансирање на тероризам за НПО. Сепак за спроведувањето на оваа проценка се користат релевантните упатства и насоки на ФАТФ²⁵.

128. Оваа анализа е направена според Методологијата за проценка на ризикот на Greenacre и со експертиза на Ben Evans од Greenacre Group. Во оваа анализа се користи моделот „анализа на случаи“ според кој се проценува ефикасноста на мерките кои се однесуваат на определен ризик фактор.

129. Направена е анализа на три области:

- закони и друга регулатива

- политики и други мерки за вклучување на НПО и

- мерки на саморегулација на НПО.

130. Врз основа на препораките на ФАТФ, се прави анализа дали мерките се „базирани на ризик“ и „ефективни“, односно:

- *Ефективни*- дали државите имплементираат ефикасни мерки за борба против финансирање на тероризам²⁶ и дали се обезбедени за нив соодветни ресурси²⁷

- *Насочени и базирани на ризик*- дали државите применуваат соодветни мерки базирани на ризикот, односно мерки насочени кон утврдените закани за злоупотреба на НПО за целите на финансирање на тероризам²⁸

- *Неограничувачки*- односно мерките не ја попречуваат легитимната дејност на НПО и дека се конзистентни со меѓународните човекови права.²⁹

131. Следејќи ја методологијата, направена е проценка на „резидуалниот ризик“³⁰.

132. Оваа анализа вклучително и проценката на резидуалниот ризик е направена врз основа на квантитативни и доминантно квалитативни податоци. Проценка е спроведена со поддршка на Greenacre Group согласно нивната методологија и е

²⁵ FATF's Terrorist Financing Risk Assessment Guidance (FATF, 2019). Additionally, FATF Guidance: National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment (FATF, 2013)

²⁶ 4(c), Interpretive Note R8

²⁷ "Countries should provide their appropriate authorities, which are responsible for supervision, monitoring and investigation of their NPO sector, with adequate financial, human and technical resources". 7, Interpretive Note

²⁸ 4(a), Interpretive Note R8.

²⁹ Implementation of R8 must be "consistent with countries' obligations to respect freedom of association, assembly, expression, religion or belief, and international humanitarian law". 6, Best Practices Paper. See also ibid 22, and Typologies 28.

³⁰ Резидуалниот ризик е пресметан на следниот начин: Инхерентен ризик – Влијанието на мерките за ублажување = Резидуален ризик

изготвена со експертска поддршка на претставникот на Greenacre Group - Бен Еванс. Анализата и ресурсите користени во рамки на овој процес се поддржани исто така и со експертиза од Европскиот центар за непрофитно право и од Здружението Конект, како и поддршка од ГИЗ.

133.Проценката на ефективностa на мерките за ублажување е реализирана во рамки на дискусијата која се водеше на работилницата за определување на резидуалниот ризик. Оваа онлајн работилница се одржа во Скопје во периодот 13-15, октомври, 2020 година со присуство на работната група (види во Анекс) во проширен состав со претставници од Генералниот секретаријат на Владата на РСМ, Националниот комитет за спречување на насилниот екстремизам и борба против тероризам и Министерството за внатрешни работи.

Извори на податоци и податоци

134.Покрај наведените извори на податоци, за целите на оваа анализа посебно се искористени податоците обезбедени со:

-Анкетно истражување на граѓански организации: Анкетата за перцепциите за ризиците од финансирање на тероризам и ефективностa на мерките и дејствија за негово спречување беше спроведена во 2019 година. Беше селектиран статистички релевантен случаен примерок и беа прибрани одговори од 379 граѓански организации кои беа телефонски интервјуирани. Исто така, во соработка со КОВЗ беше спроведен прашалник за перцепциите за ризиците од финансирање на тероризам и ефективностa на мерките и дејствија за негово спречување помеѓу цркви, верски заедници и религиозни групи. Анкетните прашалници беа дистрибуирани во хартиена форма и одговори беа обезбедени од 19 субјекти од вкупно 38 регистрирани цркви, верски заедници и религиозни групи евидентирани во јавниот регистар на КОВЗРГ.

-Преглед на законска регулатива: следните закони, поврзани подзаконски акти и регулатива беа предмет на разгледување: Закон за спречување перење пари и финансирање тероризам, Закон за здруженија и фондации, Закон за црвениот крст, Закон за правната положба на црква, верска заедница и религиозна група, Закон за донации и спонзорства во јавните дејности, Закон за централен регистар, Закон за сметководство на непрофитни организации, Закон за рестриктивни мерки и др.

-Преглед на стратешки документи: Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор и Акциски план за спроведување на Стратегијата, Националната стратегија за борба против тероризам (2018-2020), Националната стратегија за борба против насилен екстремизам (2018-2020), Националната стратегија за борба против перење пари и финансирање на тероризам (2018-2020), Прирачникот за изложеноста на НПО од финансирање на тероризам.

135.Барањата на ФАТФ за проценка на ризикот од ФТ за НПО се исполнети со овој извештај на следниот начин:

Приказ 2.1: Табела на исполнувањето на меѓународните барања со овој извештај

Барање на ФАТФ	Соодветен дел од извештајот кој го исполнува поставеното барање
Да ја прегледаат соодветноста на	2.1.Закони и прописи

<i>мерките, вклучително на законите и регулативите, кои се однесуваат на подгрупата на НПО што може да биде злоупотребена за поддршка на финансирање тероризам,</i>	2.2. Мерки за ублажување поврзани со политиките и вклучувањето на НПО 2.3. Мерки во НПО
<i>Да се преземат пропорционални и ефективни активности за справување со идентификуваните ризици;</i>	2.5 Препорачани мерки и активности
<i>Периодично го проценува ризикот на секторот со преглед на нови информации за потенцијалните слабости кон терористички активности за да се обезбеди ефикасно спроведување на мерките</i>	2.4 Проценка на мерките за ублажување на ризикот од финансирање на тероризам по непрофитните организации

КРАТОК ПРЕГЛЕД

136. Овој извештај ги проценува мерките за ублажување во однос на четирите ризик фактори. Анализата на мерките е направена согласно препораките на ФАТФ со цел да се утврди дали истите се „ефективни“, „базирани на ризикот“ и „не ја нарушуваат легитимната активност на НПО“. Прегледот опфаќа три области:

- (1) закони и прописи;
- (2) мерки на политики и вклучување на НПО; и
- (3) мерки на саморегулација на НПО.

137. Утврдено е дека нивото на ефективност на законската регулатива е на средно – високо ниво по однос на намалувањето на ризикот и утврдените ризик фактори од финансисрање на тероризам. Согласно дадената методологија, направена е проценка на Законот за здруженија и фондации и Законот за правната положба на црква, верска заедница и религиозна група, односно законите и прописите релевантни за работењето на НПО.

138. Овие закони го регулираат основањето, регистрацијата, финансирањето, управувањето, отчетноста, транспарентноста на здруженијата и фондациите, црквата, верските заедници и религиозни групи, при што истите не ги нарушуваат слободите во определување на начинот на финансирање или управување со НПО. Законот за здруженија и фондации (ЗЗФ) го уредува начинот, условите и постапката за основање, регистрација и престанок на здруженијата, фондациите, сојузите, организационите облици на странски организации во РСМ, имотот со кој располагаат, надзорот, статусните промени и статусот на организациите од јавен интерес. Законот за правната положба на црква, верска заедница и религиозна група (ЗППЦВЗ и РГ) го регулира основањето и правниот статус на црквата, верската заедница и религиозна група, уредување на богослужба, молитва и верски обред, верска поука и образовни дејности, приходи и др. Законот за црвениот крст ја уредува положбата и задачите на Црвениот крст, употребата и заштитата на амблемот и името на Црвениот крст и начинот на финансирање на задачите на Црвениот крст на Република Македонија. Покрај релевантните законски одредби, при регистрација на НПО истите се должни да внесат област на дејствување и дејноста која ја вршат. Утврдено е дека најголем дел од здруженијата и фондациите се регистрираат под една шифра на организационен облик (10.09) и шифра на дејност 94.99 “Дејности на други организации врз база на зачленување, неспомнати на друго место” согласно Националната класификација на дејности. Широкиот опсег на оваа организациска дејност непрецизно ја отсликува дејноста на регистрираните НПО под овој код, без оглед дали станува збор за здруженија, фондации или странски здруженија, што го отежнува определувањето на сегментот на НПО опфатени со НПО дефиницијата на ФАТФ. Дополнително, Законот за сметководство на непрофитните организации ги пропишува сметководствените принципи и правила, како и содржината на основните финансиски информации, кои треба да бидат достапни. Праксата покажува различно исполнување на обврските за јавно достапност на годишните извештаи за работата на здруженијата и финансиите поради што се јавува потреба за поефикасна примена на законските одредби. Во случаите на идентификување на сомненија за активности на НПО поврзани со финансирање тероризам, надлежните органи имаат соодветни можности и капацитети

за откривање и отпочнување на истрага и кривично гонење на инволвираните лица, како и за навремена размена на информации, координација и понатамошна соработка.

139. Направена е анализа на сите стратешки документи донесени од страна на Владата на РСМ во периодот предмет на анализа на овој извештај, кои се насочени кон промоција, транспарентност и штитење на довербата на НПО и нивна заштита од злоупотреба за целите на финансирање на тероризам, како и дополнителни мерки за вклучување на НПО, обуки, едукација и др. иницијативи за зголемување на свеста за изложеноста на ризиците од финансирање на тероризам. Утврдено е дека нивото на ефективност на политиките за вклучување на НПО е на високо ниво по однос на намалувањето на ризикот и утврдените ризик фактори од финансисрање на тероризам.

140. Стратегија на ВРСМ за соработка со и развој на граѓанскиот сектор (2018-2020) која дефинира широк сет на мерки за градење на континуиран, транспарентен и инклузивен дијалог со граѓанското општество што придонесува во зголемување на транспарентноста, интегритетот и ефективноста на НПО, не предвидува одделни мерки за зголемување на јавната свест и превенција од финансирање на тероризам. Останатите стратегии се повеќе фокусирани на определување и реализација на мерки за превенција (вклучително и подигање на јавната свест), но и за унапредување на капацитетите за прогон во случаите на финансирање на тероризам и тероризам. И во двата случаи, воспоставен е механизам за следење на имплементацијата на определените мерки и активности, со што се обезбедува ефикасна имплементација на Акционите планови. За подигнување на свеста за изложеноста на ризиците од финансирање на тероризам, подготвен е Прирачник за изложеноста на непрофитниот сектор од финансирање на тероризам, како и спроведени се обуки на кои главни теми беа образложување на ризиците за инволвираност на НПО секторот во финансирање на тероризам.

141. Утврдено е дека нивото на ефективност на политиките на НПО е на средно ниво по однос на намалувањето на ризикот и утврдените ризик фактори од финансирање на тероризам.

142. Преку низа активности во секторот (ресурсни центри, индекси на развојот, истражувања, промоции, обуки, едукативни материјали, интернет страници, итн) се промовира независноста на НПО, вклучително и независноста и неповрзаноста со политичките влијанија и радикалните идеологии. Постојат организации што посветено и долгорочно работат на овие практики и издвојуваат ресурси најчесто од странски донатори. Во овој контекст, мерките се делумно базирани на ризик од причина што мерките се отворени за сите НПО. Со анализа на транспарентноста и одржување добри стандарди и практики во врска со владеењето, управувањето и надзорот во НПО се утврди делумна ефективност на реализираните мерки. Се цени дека превентивната интерна контрола потребно е да биде поттикната и од стандардните сметководствени процеси преку овластените сметководители. Се смета, дека повеќето од НПО практикуваат добри практики на финансиски менаџмент, од причина што и самите донатори наметнуваат повисоки стандарди и практики на финансиска контрола, како и поради процесот на регантирање. За помалите организации е потребен посебен приод на истакнување на значењето на добриот организациски развој преку менторство и техничка поддршка. Мерките на претходна проверка на донаторите и корисниците на средствата се поврзани со системот на процедури утврдени од донаторите, но организациите исто така ги применуваат со мотив да се усогласат со добрата пракса. Организациите знаат од каде доаѓаат донираните средства и голем дел од нив имаат добри практики на познавање на корисниците и партнерите, што укажува на потребата

од формализација на овие процеси кај НПО. За да се подобрат анализите за утврдување на ризикот и да се намали можноста за злоупотреба на целите на финансирање на тероризам, треба да се зголемат мерките за промовирање на постојните механизми во рамки на НПО секторот за пријава на злоупотреби за целите на ФТ. Постојат повеќе иницијативи и механизми на самарегулација во граѓанскиот сектор насочени генерално на доброто управување на сите нивоа на организацискиот процес, додека има и посепцифични коишто им служат на донаторите (индивидуални и корпоративни) како „Ознаката за доверба“. Се цени дека овие практики се ефективни, но се уште не се применети од поголем број на НПО. Во најголем дел иницијативите долгорочно се применуваат и се дел од стратегиите на организациите имплементатори, кои се финансираат од странски донатори.

Табела бр 2.2 приказ на нивото на ефикасност на мерките за ублажување на ризикот од финансирање на тероризам

143.Д ел	Група на мерки	Ефикасност
144.1	Закони и прописи	Средно – високо ниво
145.2	Мерки на политики и вклучување на НПО	Високо ниво
146.3	Мерки на саморегулација на НПО	Средно

147.Ефективните мерки за ублажување на ризикот од финансирање на тероризам влијаат на одржување на инхерентниот ризик и формирање на целокупниот резидуален ризик.

148. Оваа проценка на ризикот, утврдува дека инхерентниот ризик од финансирање на тероризам за одредена подгрупа на НПО е на ниско до средно ниво, во случаи кога е исполнет некој од факторите на ризик. Воспоставените мерки во значителна мера се сеопфатни и ефективни, се имплементираат согласно можностите и имаат потенцијал да влијаат на одржување на инхерентниот ризик на ниво прифатливо за негово ефективно управување. Следствено, проценката на резидуалниот ризик од финансирање тероризам за НПО е „низок кон среден“.

РЕЗИДУАЛНИОТ РИЗИК ОД
ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗАМ ЗА НПО
ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА Е
Низок кон среден

2.1.ЗАКОНИ И ПРОПИСИ

149. Во процесот се анализираа Законот за здруженија и фондации³¹, Законот за правната положба на црква, верска заедница и религиозна група³² и Законот за црвениот крст на РСМ³³ како основни ресорни закони коишто ја уредуваат работата на НПО. Законот за здруженија и фондации (ЗЗФ) го уредува начинот, условите и постапката за основање, регистрација и престанок на здруженијата, фондациите, сојузите, организационите облици на странски организации во РСМ, имотот со кој располагаат, надзорот, статусните промени и статусот на организациите од јавен интерес. Законот за правната положба на црква, верска заедница и религиозна група (ЗППЦВЗ и РГ) го регулира основањето и правниот статус на црквата, верската заедница и религиозна група, уредување на богослужба, молитва и верски обред, верска поука и образовни дејности, приходи и др. Законот за црвениот крст ја уредува положбата и задачите на Црвениот крст, употребата и заштитата на амблемот и името на Црвениот крст и начинот на финансирање на задачите на Црвениот крст на Република Македонија

150. Анализата е направена од страна на претставниците на релевантните институции и НПО учесници на работилницата октомври 2020.

151. Согласно дадената методологија, направена е проценка на законите и прописите релевантни за работењето на НПО врз основа на повеќе критериуми: основање, регистрирање, управување, финансирање, транспарентност, следење, разубување и информирање, истраги, интервенирање и соработка.

152. Се анализира нивото на ефективност на овој сет мерки по однос на утврдените ризик фактори согласно нивната релевантност.

Основање и регистрација

153. При утврдување на исполнетоста на барањата утврдени со критериумите „основање и регистрација“, се проценува процесот преку кој се основа НПО како субјект, како и начинот на нивно регистрирање. Согласно регулативата во РСМ, за да се реализираат финансиски трансакции на име на организација неопходна е формална регистрација на правен субјект што значително го формализира регистрирањето на НПО иако ЗЗФ не ја ограничува слободата и на неформално делување. ЗЗФ го регулира основањето на здруженијата и фондациите³⁴, додека ЗППРЦВЗ и РГ го регулира основањето на црквата, верската заедница и религиозната група³⁵. ЗЗФ ја регулира регистрацијата на здруженијата и фондациите³⁶, додека ЗППРЦВЗ и РГ ја регулира регистрацијата на црквата, верската заедница и религиозната група³⁷. Сите подрачни организации на Црвениот крст се основани по ЗЗФ, освен републичкиот Црвен Крст на РСМ основан со посебен закон.

³¹ Службен весник на РМ 52/ 2010, 135/2011 и 55/2016

³² Службен весник на РМ бр. 113/ 2007

³³ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 41/94, 7/97, 21/98 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 101/19

³⁴ со членовите 6, 16, 27

³⁵ со членовите 5, 6, 7, 13

³⁶ со членовите 40, 42, 43

³⁷ со членовите 9, 11

154. Овие одредби се релевантни и ефективни за утврдените ризик фактори. Имено, во актите за основање и во статутарните документи неопходни за регистрација, НПО дефинираат подрачје на регистрација и делување, мисија, област и начин на делување, начин на финасирање, управни и извршни тела, како и регистар на членови. Покрај релевантните законски одредби, при регистрација на НПО во формуларот издаден од Централниот регистар на РСМ, истите се должни да внесат област на дејствување, при што постои можност да се утврди дали организациите-дејствуваат во региони ризични за тероризам согласно идентификуваниот ризик фактор. Дополнително, при регистрација се наведуваат имињата и ЕМБГ на основачите и на правниот застапник/-ци на непрофитната организација. Исто така, и ЗППРЦВЗ и праксата покажува дека има податоци за седиштето и активността на организациите основани согласно овој закон. Следствено, законските одредби адекватно ги третираат факторите на ризик (освен ризик факторот: Донации и спонзорства трансферирани од земји со висок ризик или земји во кои има конфликти или војни).

155. При анализата на регистрацијата на НПО, утврдено е дека најголем дел од здруженијата и фондациите се регистрираат под една шифра на организационен облик (10.09) и шифра на дејност 94.99 “Дејности на други организации врз база на зачленување, неспомнати на друго место” согласно Националната класификација на дејности. Широкиот опсег на оваа организациска дејност непрецизно ја отсликува дејноста на регистрираните НПО под овој код што го отежнува определувањето на сегментот на НПО опфатени со НПО дефиницијата на ФАТФ. Анализата укажува дека прописите не ги нарушуваат слободите за избор на место на основање или дејствување на НПО, ниту пак воспоставуваат ограничувања кои лица (вклучително експоненти на верско радикална идеологија) да бидат основачи и управители на НПО или верска заедница или религиозна група. Врз основа на системот на оценување кој го користи ФАТФ, работната група констатираше дека процесот на регистрација на НПО, верските заедници или религиозни групи е соодветна мерка за ублажување на ризик факторите бидејќи обезбедува потребни формални податоци за понатамошно процесирање.

Финансирање и раководење

156. Критериумите „финансирање“ и „раководење“ овозможуваат да се процени дали се воспоставени соодветни минимални стандарди за НПО во однос на раководењето и управувањето, како и дали се воспоставени стандарди во однос на финансиското управување. Како стандарди на „добро финансиско управување“ се подразбира НПО да објавуваат годишни финансиски извештаи кои содржат детални анализи на приходите и расходите; да има соодветни контроли заради целосна евиденција за средствата, и дека се потрошени на начин што е во согласност со целта и задачите од наведените активности на НПО; да го потврдат идентитетот, ингеренциите и добрата состојба на сопствениците и лицата поврзаните со НПО; да го документираат идентитетот на значајните донатори и др. ЗЗФ го регулира ваквиот начин на управување на здруженијата и фондациите³⁸.

157. ЗППЦВЗ и РГ го регулира управувањето на црквата, верската заедница и религиозната група³⁹ (истите имаат право внатрешно слободно да се организираат со нивни органи на управување, хиреархија и др). Финансирањето на здруженијата и

³⁸ со членовите 11, 21, 22, 23, 25, 30, 33, 34 и 36

³⁹ со член 5

фондациите е регулирано со ЗЗФ⁴⁰, додека пак ЗППЦВЗ и РГ го регулира финансирањето на црквата, верската заедница и религиозната група⁴¹ (кој упатува на примена на Законот за сметководство на непрофитни организации). Дополнително, Законот за сметководство на непрофитните организации⁴² ги пропишува сметководствените принципи и правила, како и содржината на основните финансиски информации, кои треба да бидат достапни. Во однос на ризикот „НПО не обезбедуваат информации за нивните активности и извршени финансиски трансакции на начин на којшто може да се верификува од институциите“, во финансиските извештаи и сметководствена документација достапни се информации за донаторите и изворите на финансирање на НПО како и информации како се потрошени средствата. Според, регулативата во Статутот на НПО исто така се уредува начинот на стекнување и располагање со средствата на НПО. Дополнително ЗЗФ содржи и дополнителни одредби со кои се дефинираат изворите на приходи, користењето и располагањето на средства согласно целите на организациите и висока одговорност на сите членови на НПО со сиот свој имот⁴³.

158. При анализа на ограничувањата се смета дека прописите не ги нарушуваат меѓународните стандарди за слободите во определување на начинот на финансирање или управување со НПО. Врз основа на системот на оценување кој го користи ФАТФ работната група констатираше дека регулативата во однос на финансиското управување е адекватна и во голема мера обезбедува ефективно управување со ризиците. Се увиде потреба од унапредување на регулативата за сметководство на НПО со расчленување на контата кои се однесуваат на изворите на приходите од членарини, подароци, донации и приходи од други извори со дополнителни класи што би обезбедило попрецизен увид во различните извори на приходи. Ове ќе обезбеди понасочено следење базирано на ризици.

159. Дополнително, Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам, определува воспоставувањето и водењето деловен однос со клиенти НПО е подведен под мерки на засилена анализа на клиентот. Законските одредби наметнуваат обврска субјектите, вклучително и банките да имаат еднаков пристап кон сите НПО без оглед на нивниот ризик од перење пари и финансирање на тероризам. 18% од анкетираните здруженија и фондации се соочиле со феноменот на „де-рискинг“ што укажува дека системот и политиките и практиките на банките го попречуваат финансиското работење на здруженијата и фондациите. Имајќи предвид дека меѓународните стандарди наметнуваат обврските кон НПО да се прилагодуваат на утрдениот ризик, потребни се законски измени за усогласување на прописите за спречување перење пари и финансирање на тероризам со меѓународните стандарди. Исто така, важно е наодите од оваа проценка да се пресликаат во индикаторите според кои се врши проценка и известување за сомнителни трансакции и да се применува период базиран на ризик и вкрстување на повеќе ризик фактори за субјектите специфично да се насочат онаму каде е ризикот повисок.

Транспарентност

⁴⁰ со членовите 48, 50, 53, 56, 57

⁴¹ со член 13, 32 и 33

⁴² Службен весник на РСМ 24/2003, 17/2011 и 154/2015

⁴³ Со членовите 49, 50 и 51

160.Критериумот **транспарентност** проценува дали законите и прописите создаваат обврска НПО да објавува информации од јавен карактер за нивната организација, политики, финансии и активности⁴⁴. ЗЗФ пропишува работата на здруженијата и фондациите да е јавна, која се остварува преку транспарентно објавување на нејзините најзначајни акти⁴⁵. Дополнително здруженијата и фондациите имаат обврска јавно да ги објавуваат годишните извештаи, вклучително и финансиските извештаи⁴⁶. На овој начин се потврди, дека ЗЗФ ја регулира транспарентноста на НПО, на начин што е адекватен на сите утврдени ризик фактори. Во однос на ризикот „членовите на НПО се членови на радикални групи“, преку јавно достапни податоци од Централниот регистар може да се добијат информации за членовите на телата и органите на здруженијата и фондациите.

161.ЗППЦВЗ и РГ го регулира финансирањето на црквата, верската заедница и религиозната група⁴⁷ на начин што врши упатување на примената на регулативата за непрофитни организации и организации од јавен интерес. Експлицитни одредби за јавно објавување на најзначајните акти, вклучително и финансиски извештаи не се пропишани.

162.Посебниот Закон за Црвен крст не содржи одредби за транспарентност и отчетност, а содржи детални одредби за изворите на финансирање. ЦК е обврзан на примена на одредбите на Законот за сметководство на непрофитни организации. Во практика републичкиот ЦК е пример за транспарентно и отчетно известување.

163.Праксата покажува разнолика примена на овие одредби бидејќи не сите непрофитни организации ги споделуваат годишните извештаи со пошироката јавност⁴⁸. Направената анализа укажува на можност за подобрување на имплементацијата на законските одредби преку зголемена промоција на значењето на транспарентноста на НПО во нивната работа.

164. Врз основа на системот на оценување кој го користи ФАТФ, работната група констатираше дека резултат во адекватно управување со овие ризик фактори е во голема мера постигнат од законската регулатива, но потребно да се подобри имплементацијата поради што го оценуваме дека е на средно ниво.

Следење

165.Прашањата поврзани со „механизмите за добивање редовни финансиски информации и други информации за работењето на НПО“, се утврдуваа во рамки на критериумот „следење“. Законските одредби јасно ги дефинираат надлежностите во овој домен. ЗЗФ определува дека надзорот над законитоста на примената на одредбите од овој закон ја врши Министерство за правда⁴⁹. Министерството за финансии и Управата за јавни приходи ја следи примената на законските обврски во

⁴⁴ Под критериумот транспарентност се бара да чуваат информации за: целта и задачите на нивните активности; идентитетот на лицето (лицата) кои се сопственици, ги контролираат или насочуваат нивните активности; да објавуваат годишни финансиски извештаи кои содржат детални анализи на приходите и расходите; евиденцијата за добротворните активности и др.

⁴⁵ член 11

⁴⁶ член 53

⁴⁷ со член 33

⁴⁸ Анкетата со 234 здруженија и фондации покажува дека и покрај тоа што 89% од организациите изготвуваат годишни финансиски извештаи, 60% ги прават достапни за пошироката јавност. Извештај за управувачките практики, за транспарентноста и отчетноста на граѓанските организации, МЦМС, 2020

⁴⁹ во член 58

врска со финансиските информации. Единствено, ЗППЦВЗ и РГ не го регулира ова прашање.

166.Праксата покажува недоволна имплементација на овие одредби. Надлежните институции немаат доволно ресурси, вклучително и кадар со соодветни капацитети за ефективно следење на имплементацијата на законските одредби.

167.Имајќи ја предвид, законската регулатива и капацитетите на надлежните институции да осигураат соодветно следење на имплементацијата на релевантните закони, работната група констатираше средно ниво на управување со ризик факторите од аспект на „следење“.

Разузнавање и истраги

168.Преку критериумите „разузнавање и истраги“ се утврдува можноста на регулаторите и на агенциите за спроведување на законите да ги добијат потребните информации од страна на НПО, како и капацитетот и моќта на една земја да истражува случаи на можно финансирање тероризам во секторот на НПО. Овие аспекти не се опфаќаат во ЗЗФ и ЗППЦВЗ и РГ, туку во ресорните закони што го регулираат разузнавањето и спречувањето на перење пари и финансирање тероризам. Работната група утврди дека овие прашања се регулирани во релевантните закони на надлежните институции каде оригинално и де дефинираат нивните надлежности и право на пристап до информации. Тоа го потврдува и случајот опишан во првиот дел од овој извештај каде е презентираан случај на злоупотреба на НПО за финансиски измами (случајот е во судска постапка).

169.Имајќи ја предвид, законската регулатива и ресурсите кои се ставени на располагање за имплементација на оваа одредба која е релеванта по однос на сите ризик фактори, работната група констатираше дека резултат во адекватно управување со овие ризик фактори е на високо ниво.

Интервенирање

170.Механизмите на надлежните органи за интервенција и санкции за одговорните во идентификуваните случаи на финансирање на тероризам се анализираат во рамки на критериумиот „интервенирање“. Согласно ЗЗФ⁵⁰, се забранува работа на здруженијата и фондациите доколку истите се вклучени во активности поврзани со тероризам. Исто така, постапката за забрана на здруженијата и фондациите е пропишана во ЗЗФ⁵¹. Оваа постапка пред јавен обвинител може да биде иницирана од било кое лице. Јавниот обвинител доколку утврди дека законските услови се исполнети, поднесува предлог пред надлежниот суд. Во периодот предмет на оваа анализа, не е донесена одлука за забрана за работата на здружение или фондација. ЗППЦВЗ и РГ не пропишува услови за престанок⁵² на црква, верска заедница или религиозна група и не се пропишани одредби за начинот на постапување и евентуална забрана во случаи кога ПЦВЗ и РГ се вклучени во активности поврзани со тероризам.

⁵⁰ член 65

⁵¹ член 66

⁵² Член 17

171.Имајќи ја предвид, законската регулатива и ресурсите кои се ставени на располагање за имплементација на овие одредби кои се релевантни по однос на сите ризик фактори, работната група констатираше дека резултат во адекватно управување со овие ризик фактори е на високо ниво.

Соработка

172.**Соработката** меѓу надлежните институции се анализира во рамки на последниот критериум од овој сеопфатен сет на критериуми со кој се анализира влијанието на законите врз намалување на ризик факторите. Прашањата поврзани со соработката меѓу надлежните институции се регулира со релевантните закони на надлежните институции каде се дефинираат нивните надлежности, соработка и координација. Досегашната пракса не покажала примери на отсуство на соработка или координација меѓу надлежните институции за прогон и разузнавање. Прописите во РСМ обезбедуваат основање, регистрирање, управување, финансирање, транспарентност, следење, разузнавање и информирање, истраги, интервенирање и соработка согласно меѓународните стандарди.

Табела 2.3 Ниво на ефективност на законите и прописите

Критериум	Степен на ефективност
Основање	Високо
Регистрање	Високо
Управување	Високо
Финансирање	Високо
Транспарентност	Средно
Следење	Средно
Разузнавање и информирање	Високо
Истраги и интервенирање	Високо
Соработка	Значително

173.**Работната група утврди дека нивото на ефективност на законската регулатива е на средно – високо ниво по намалувањето на ризикот и утврдените ризик фактори од финансирање на тероризам.**

174.**Во насока на понатамошно унапредување на законската рамка и практиката, се препорачуваат мерки во поглавјето Препорачани мерки и активности.**

2.2. МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ ПОВРЗАНИ СО ПОЛИТИКИТЕ И ВКЛУЧУВАЊЕТО НА НПО

175. Направена е анализа на: Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор и Акциски план за спроведување на Стратегијата, Националната стратегија за борба против тероризам (2018-2020), Националната стратегија за борба против насилан екстремизам (2018-2020), Националната стратегија за борба против перење пари и финансирање на тероризам (2018-2020), Прирачникот за изложеноста на НПО од финансирање на тероризам.

176. Анализата е направена од страна на претставниците на релевантните институции и НПО учесници на работилницата октомври 2020.

177. Согласно дадената методологија направена е проценка на мерките за ублажување што се однесуваат на политиките и вклучувањето на НПО врз основа на повеќе критериуми: доверба на јавноста, подигнување на свеста, едукација и насочување, најдобри практики, дијалог, околина и развој.

178. Се анализираше нивото на ефективност на овој сет мерки по однос на утврдените четири ризик фактори.

Доверба на јавноста и околина

179. Со критериумите за **доверба на јавноста** се направи анализа на мерките за промовирање на политики кои ја штитат довербата во НПО секторот. Истата анализа го опфати и критериумот **околина** со кој се утврдува дали стратешките документи ги промовираат или ограничуваат човековите права и дали обезбедуваат опкружување за непречено и стимулирачко функционирање на работата на НПО.

180. **Стратегија на ВРСМ за соработка со и развој на граѓанскиот сектор (2018-2020)**- основна цел на оваа стратегија е да дефинира мерки за градење на континуиран, транспарентен и инклузивен дијалог со граѓанското општество што придонесува во зголемување на транспарентноста, интегритетот и ефективност на НПО. Имплементацијата на Стратегијата се одвива во динамиката на Акциониот план. Имплементацијата на оваа Стратегија ја следи Советот за соработка со и развој на граѓанскиот сектор, кое е советодавно тело на Владата за унапредување на соработката, дијалогот и поттикнување на развојот на граѓанскиот сектор во РСМ. Извештаите за работа на овој совет се објавуваат на веб-страницата <https://www.nvosorabotka.gov.mk/?q=mk/node/100>. Мерките кои се дефинирани со Акциониот план на стратегијата се однесуваат за здруженијата и фондациите, но не и на црквите, верските заедници и религиозните групи.

181. Стратегијата не поставува цели поврзани со јакнење на довербата на јавноста во НПО секторот, а следствено на тоа изостануваат и соодветни мерки од страна на државата во оваа насока.

182. **Националната стратегија за борба против тероризам** поставува специфични цели: превенција, заштита, гонење и одговор на тероризмот разработени со посебни активности во Акциониот план. Во Акциониот план предвидени се сет на мерки за превенција на злоупотребата на НПО, како и мерки и активности за зајакнување на капацитетите на истражните органи за кривичен прогон на можни злоупотреби на НПО за целите на финансирање на тероризам. **Националната стратегија за борба против**

насилен екстремизам – поставува специфични цели: превенција, заштита, извршување и одговор за спречување на насилан екстремизам. НКСНЕБПТ ја предводи иницијативата за имплементација на Акциските планови (со придонес од релевантните институции и Министерство на Владата на РСМ), и е одговорен за координација и комуникација на напорите на БПТ и СНЕ.

183.Националната стратегија за борба против перење пари и финансирање на тероризам претставува среднорочен стратешки документ, кој за периодот од 2017 година до 2020 година ја дефинира основната стратешка цел, ги рангира приоритетите и ги дефинира активностите кои треба да го унапредат системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам во РСМ преку реализација на 13 посебни цели. Во акциониот план на оваа стратегија, посебни мерки се предвидени за остварување на посебната цел - Спречување на користење на средства и злоупотреба на НПО за целите на финансирање на тероризам која треба да резултира со подигната свест за ризиците од финансирање на тероризам, анализирана изложеност на НПО секторот на ризикот од финансирање на тероризам, механизми за контрола на НПО секторот и зајакнати капацитети за навремена превенција и детекција на финансирање на тероризам. Советот за борба против перење пари и финансирање на тероризам ја следи имплементацијата на мерките утврдени со оваа стратегија.

184.Имплементацијата на овие стратешки документи покажува дека истите се високо ефективни во однос на обезбедување непречено работење на НПО и не ги ограничуваат човековите права притоа овозможувајќи управување со утврдените ризик фактори. Стратешките документи и политики можат дополнително да се унапредат со интегрирање на насочени цели и мерки за јакнење на довербата во НПО во јавноста.

Подигнување на свеста, едукација и насочување, и најдобри практики

185.За анализа на исполнетоста на критериумите за **подигнување на свеста** (односно дали мерките обезбедуваат подигање на свеста помеѓу НПО, донатори и јавноста за ризикот од финансирање на тероризам и како да се ублажи истиот), **едукација и насочување** (односно дали мерките обезбедуваат вештини и информации на НПО секторот, потребни за борба против ризикот од финансирање на тероризам) и **најдобри практики** (односно дали мерките обезбедуваат истражување, идентификување и ширење информации за најдобрите практики) земени се предвид Прирачникот за изложеност на непрофитниот сектор од финансирање на тероризам, серија од спроведени обуки, иницијативата за учество на НПО секторот во оваа проценка и активности за креирање на мерки за ублажување на ризиците како и активности спроведени од страна на НПО секторот.

186.Процесот на креирање на оваа проценка на ризикот во соработка со НПО секторот придонесе за подигнување на свеста која е генерално на ниско ниво. Анкетното истражување покажа дека здруженијата и фондациите, како и религиозните организации не се информирани за постојните законски решенија и политики (приказ 2.4 и приказ 2.5). Тие исто така не се во можност да ги идентификуваат конкретните правила, мерки и превземени активности од страна на државата за заштита на НПО секторот од злоупотреба за цели на финансирање тероризам.

Приказ 2.4: Сознанија на здруженијата и фондациите за постоење на политики и мерки за намалување на ризикот од финансирање тероризам

Извор: Анкетно истражување на здруженија и фондации

Приказ 2.5: Сознанија на цркви, верски заедници и религиозни групи за постоење на политики и мерки за намалување на ризикот од финансирање тероризам

Извор: Анкетно истражување на цркви, верски заедници и религиозни групи

187. Прирачникот за изложеност на непрофитниот сектор од финансирање на тероризам е наменет за НПО секторот, но и за надлежните органи и субјектите задолжени да применуваат мерки и дејствија за спречување на перење пари и финансирање на тероризам, за да се зголеми свеста и знаењето за методите и ризиците на злоупотреба на непрофитните организации за целите на финансирање на тероризам. Истиот ги разработува петте методи на злоупотреба на непрофитниот сектор согласно Методологијата на ФАТФ, обезбедува низа на примери за добра пракса на непрофитните организации и разработува мерки за идентификување и спречување на

злоупотребата на непрофитниот сектор за финансирање на терористички активности. Овој прирачник е јавно достапен на официјалната веб страна на УФР⁵³.

188. За целите на подигање на јавната свест и знаењето, за претставници од НПО од 2018 до 2020 во организација на Конект во партнерство со УФР, Европскиот центар за непрофитно право (ECNL) и GiZ беа спроведени низа настани и обуки на кои главни теми беа образложување на ризиците за инволвираност на НПО секторот во финансирање на тероризам. Беа вклучени и информирани над 110 здруженија и фондации членки на Мрежата за финансиска одржливост на граѓански организации управувана од Конект.

189. Дополнително се разви платформа за меѓу-секторски дијалог помеѓу институциите, здруженијата и фондациите како и финансиските институции. На овој начин се придонесе за вклучување на НПО секторот во креирање и унапредување на механизмите за заштита од злоупотреба за цели на финансирање на тероризам. Дополнително со партнерство на УФР, Конект и ECNL и во соработка со Македонската банкарска асоцијација, спроведена е обука за финансиските институции и НПО за спецификите на работењето со здруженијата и фондациите. Беа споделени и добри практики од банкарскиот сектор во Кралството Холандија.

190. Под покровителство на ГИЗ и ЕЦНЛ во партнерски однос државните органи и НПО секторот, а заради ефикасна имплементација на препораката 8 на ФАТФ, спроведена е детална проценка на ризикот од финансирање на тероризам. Оваа проектна активност покрај тоа што има за цел да произведе Извештај за ризикот од ФТ за НПО, исто така има и многу позитивни дополнителни ефекти: се зголемува меѓусебната доверба меѓу НПО и државните органи, се зголемува знаењето за природата на работење и проблемите со кои се соочува НПО секторот, се зголемува спремноста за зајакнување на мерките за транспарентно и добро управување на НПО како начин за самозаштита од нивна можна свесна или несвесна инволвираност во финансирање на тероризам. Комплементарно на проценката се работеше на вклучување на засегнатите страни што резултира во одржливост на резултатите преку нивна вклопување во идни стратешки документи.

191. Меѓусекторскиот дијалог во Северна Македонија е меѓународно препознаен како добра пракса и се споделувалуваше и со други земји преку регионални и глобални форуми на оваа тема (Глобална конференција за нелегални финансиски текови, „Global Counter Terrorism Forum“, Меѓународната НПО коалиција за FATF, консултативни сесии на „Counter Terrorism Executive Directorate“ на „United Nations Security Council Counter-Terrorism Committee“ итн).

192. При анализа на дефинираните политики и нивната имплементација се утврди дека е постигнат значителен напредок од аспект на овие мерки и критериуми и утврдени се конкретни мерки и активности на краток и среден рок за унапредување на овие аспекти. Мерките на ова ниво се **одржливи** бидејќи креираните алатки се достапни за користење и унапредување, поставените механизми на дијалог се проценети како полезни од институциите, а резултатите од оваа проценка ќе се рефлектираат во стратешките документи и акциски планови на државата за борба против тероризмот како и во релевантните законски прописи. Ваквата институционализација на ефектите обезбедува високо ниво на одржливост. Следствено, во најголема мера постоечките политики и активности се ефективни во управувањето со ризик факторите за финансирање на тероризам. Согласно утврдените фактори на ризик, а имајќи предвид

⁵³ https://ufr.gov.mk/?page_id=262

дека досегашните активности во овој домен го покривале пошироко целиот сектор, во следните чекори идентификувана е потреба од понасочени активности за јакнење на свеста помеѓу НПО коишто се изложени на неколку фактори на ризик (на пр. НПО што делуваат во географски подрачја со зголемен ризик од ФТ како и НПО што примаат и даваат донации во ризични подрачја во странство и сл.). Исто така, неопходно е насочено и зголемено вклучување на верските заедници и религиските групи во овие активности.

Табела 2.6 Ниво на ефективност на политиките за вклучување на НПО

Критериум	Степен на ефикасност
Промовирање на довербата на јавноста	Средно
Подигнување на свеста	Високо
Едукативни програми и насоки	Високо
Развој и унапредување на најдобри практики	Високо
Консултација и дијалог	Високо
Околина	Средно
Развој	високо
Одржливост	Високо

193. Утврдено е дека нивото на ефективност на политиките за вклучување на НПО е на високо ниво по однос на намалувањето на ризикот и утврдените ризик фактори од финансирање на тероризам. Дефинирана е можноста за понатамошно надградување и унапредување на стратешките мерки и политики изложено во Преглед на активности и мерки:

2.3. МЕРКИ ВО НПО

194.Согласно дадената методологија направена е проценка на мерките во НПО врз основа на повеќе критериуми: околина, формирање, транспарентност, владеење, финансиски, проекти, проверка на корисниците, партнерите и донаторите, злоупотреба, развој, консултации.

Околина и формирање

195.Со анализа на критериумите **околина** (креирање на средина што ќе ја заштити оперативната независност, но е посветена на усогласеност со законите и прописите) и **формирање** (да се воспостават според релевантните закони и регулативи) се утврди дека мерките на НПО се делумно ефективни. Имено здруженијата и фондациите градат околина на независност и законитост преку промоција на добра пракса. Преку низа активности во секторот (ресурсни центри, индекси на развојот, истражувања, промоции, обуки, едукативни материјали, интернет страници, итн) се промовира независноста на цивилното општество и се даваат насоки за регистрација на НПО според ЗЗФ. Мнозинството здруженија и фондации преку своите мрежи јавно реагираат против политичките влијанија врз нив и радикалните идеологии. Постојат организации што посветено и долгорочно работат на овие практики и издвојуваат ресурси најчесто од странски донатори. Во овој контекст, мерките се делумно базирани на ризик од причина што мерките се општи и не се прецизно насочени кон НПО што се изложени на факторите на ризик. Активните здруженија и фондации се вмрежени на повеќе нивоа и сектори и имаат активни канали за комуникација. Хуманитарните организации како и здруженијата и фондациите што делуваат во областа на образование и социјална заштита се дел од овие мрежи. Постојат граѓански ресурсни центри во повеќе градови што обезбедуваат (нематеријална) поддршка на нови организации, но не се воспоставени механизми за добивање информација од институциите за новорегистрираните субјекти. Иако постојат поедини примери, во најголем дел религиозните организации не се вклучени во практиките што работната група го оцени за фактор што ја намалува ефективноста на мерките поврзани со факторите на ризик „*Раководството на НПО се лица експоненти на верско радикална идеологија*“ и „*НПО се регистрирани или се активни во региони утврдени како ризични за тероризам*“ . Целокупно овие мерки не се нарушувачки во однос на непреченото функционирање на НПО.

196.Долгорочното работење на градење на култура на посветеност на независноста и на законитоста на НПО дава основа за да се утврди значително ниво на ефективност на овие мерки. Сепак потребни се подобрувања во опфатот и вклучувањето на непрофитните организации што се поранливи вклучително: а)вклучување на религиозните заедници во мерките што ги спроведуваат граѓанските организации; б)Градење на механизам за директно вклучување на нови НПО по нивно формирање/регистрирање; в)НПО коишто се поизложени на неколку фактори на ризик.

Транспарентност и владеење

197.Со анализа на критериумите **транспарентност** (отворено и доброволно споделување информации за нивното управување, администрација и активности) и **владеење** (одржување добри стандарди и практики во врска со владеењето, управувањето и надзорот) се утврди делумна ефективност на реализираните мерки. 55% од анкетираниите здруженија и фондации изјавиле дека применуваат најдобра пракса на

мерки и процедури за управување. Од нив, за 61% причината е и да спречат изложување на ризик од финансирање тероризам, а 78% применуваат стандарди во управувањето бидејќи сметаат дека е тоа добра пракса, а не бидејќи некој го бара тоа од нив. Во однос на транспарентноста за споделување на информации за управувањето и активностите, организациите редовно споделуваат информации на социјалните и традиционалните медиуми, но може да се зајакне формалното споделување на информациите за управувачките структури и извештаите бидејќи извештајот за управувачките практики, транспарентноста и отчетноста⁵⁴ укажува дека нешто над половина од здруженијата и фондациите ги споделуваат во јавност годишните наративни извештаи, а третина имаат јавно споделена информација за нивните управувачки структури. Во отсуство на формални податоци за примената на обврската од јавна објава на наративните и финансиски извештаи, истражувањата проценуваат дека околу 83% подготвуваат извештаи, а 52% од здруженијата и фондациите ги објавуваат извештаите на своите интернет страници⁵⁵

198. Во отсуство на формални податоци анкетно истражување на цркви, верски заедници и религиозни групи ги разгледа практиките за финансиско управување, транспарентност и отчетност. Податоците од Централниот регистар укажуваат дека 25 организации од вкупно 38 поднеле завршна сметка за 2019.

Приказ 2.7: Примена на практики за финансиско управување, транспарентност и отчетност кај на цркви, верски заедници и религиозни групи

Дали применувате некои од следните практики за финансиско управување, транспарентност и отчетност? Одберете се што е применливо.	Бр на орг	Процент од 19
Правила и процедури за финансиска и административна работа	6	32%
Процедури за финансиско известување	4	21%
Практики на внатрешна финансиска контрола	8	42%
Финансиски план (буџет)	8	42%
Финансиски извештај	12	3%
Завршна сметка	16	4%
Годишен наративен извештај	9	7%
Финансиски извештаи за донатори (по проекти)	5	6%
Наративни извештаи за донатори (по проекти)	5	6%
Објавување на извештаите јавно	2	1%
Друго	0	%

⁵⁴ Анкета со 234 ГО, Извештај за управувачките практики, за транспарентноста и отчетноста на граѓанските организации, МЦМС, 2020

⁵⁵ Податок од Assessment on the State of the Enabling Environment and Capacities of Civil Society against the Guidelines for EU support to Civil Society in Enlargement Region, 2014-2020 for the period 2018-2019, достапна на <http://tacso.eu/wp-content/uploads/2020/09/Regional-CS-Needs-Assessment-Report-2018-2019-final.pdf>

Не одговориле	2	1%
---------------	---	----

Извор: Анкетно истражување на цркви, верски заедници и религиозни групи

199. Мерките што се применуваат кај здруженијата и фондациите вклучуваат: обуки, насоки, менторска поддршка за организациски развој, едукативни материјали и прирачници. Како добра практика во секторот се издвојува и можноста за директни консултации преку help desk алатки и Граѓанските ресурсни центри. Иницијативите на НПО во овој домен најчесто се финансирани од странски донатори. Сепак, постојат ресурсни организации кои обезбедуваат долгорочна поддршка во доменот на организацискиот развој на НПО. Се констатираше потребата од подобрување во доменот на разбирањето на важноста на управните органи и нивната улога во организацискиот развој на НПО. Поврзано со ризикот, се цени дека превентивната интерна контрола (за илустрација двојни потписи и одобрувања на трансакции по проверка) потребно е да биде поттикната и од стандардните сметководствени процеси преку овластените сметководители.

200. Анализата покажа дека организациите што се финансираат од поголеми странски донатори (на пример развојни агенции, ЕУ и сл.) имаат незначителен ризик за злоупотреба поради построгите барања за известување, ревизија и следење на проектите. Помалите организации имаат послаб интерес капацитет и ограничени ресурси за спроведување финансиска контрола (менаџмент, набавки, следење итн) и потребна им е структурирана поддршка за да се заштитат од можни злоупотреби. Нема информации за добри практики кај црквите, верските организации и религиозни групи.

201. Реализираните мерки се проценети дека имаат задоволително ниво на ефективност во управувањето со ризик факторите. Потребни се прилагодувања на мерките во рамки на НПО секторот прикажани во Предложени мерки и активности:

Финансиско управување

202. Со анализа на критериумот **финансиско управување** (одржување добри стандарди и практики во врска со финансиската контрола на средствата) се утврди дека мерките се задоволително ефективни. Повеќе од половина НПО согласно анкетното истражување практикуваат добри практики на финансиски менаџмент. Најчестите донатори во здруженијата и фондациите наметнуваат повисоки стандарди и практики на финансиска контрола што се врши и преку локални и меѓународни ревизии. Постои тренд на ре-грантирање, односно доделување на помали грантови на мали локални организации при што тие воведуваат подобрувања во финансиските стандарди и за нив важат истите стандарди. Фондациите што дааваат поддршка на помали организации водат сметка контролите да ги димензионираат на нивната големина и да овозможат напредок. Добри финансиски практики и интерна контрола можат да спречат поедини лица во организациите да извршат финансиски манипулации и злоупотреби на здруженијата и фондациите поврзано со факторите на ризик „Раководството на НПО се лица експоненти на верско радикална идеологија“; „НПО не обезбедуваат информации за нивните активности и извршени финансиски трансакции на начин на којшто може да се верификува од институциите“ и „Донации/спонзорства трансферирани од земји со висок ризик или земји во кои има конфликти или војни“; Постојат прирачници со детални насоки за добри практики на финансиски менаџмент во НПО достапни јавно и добро познати во секторот. Постојат специјализирани

здруженија со експертиза во овој домен. Во најголем дел овие мерки се финансирани од странски донатори, а во најголем дел продуктите и алатките се достапни и одржливи на долг рок.

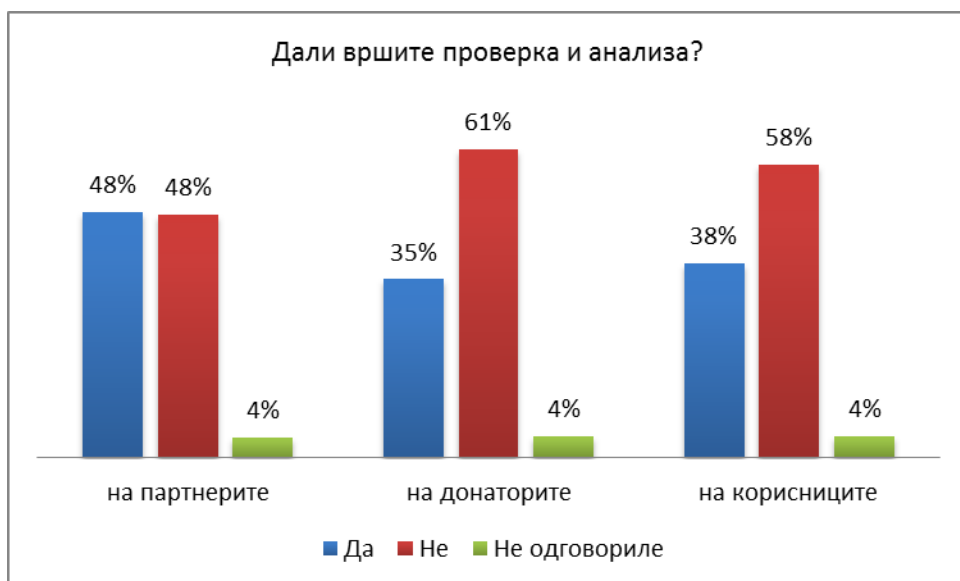
203. Во иницијативите и мерките на НПО се вклучени организации од целата земја, сите големини и вклучително и дејностите што се идентификувани дека имаат повисок ризик. Сепак, не може да се тврди дека практиките допираат до сите здруженија и фондации. Анкетата спроведена во рамки на проценката укажува дека половина од анкетираниите здруженија и фондации сметаат дека применуваат најдобри практики во однос на системите и процедурите во раководењето со финансиите. Помалите организации се соочуваат со предизвик во овој домен поради недостатокот на ресурси и знаење па затоа е потребен посебен приод кон нив за истакнување на значењето на добриот организациски развој и поддршка во вградување на добри практики соодветни на нивната големина. .

204. Реализираните мерки имаат средно ниво на ефективност. Потребни се подобрувања во опфатот и вклучувањето на непрофитните организации што се изложени на неколку од факторите на ризик.

Мерки за проверка на корисниците, донаторите и партнерите

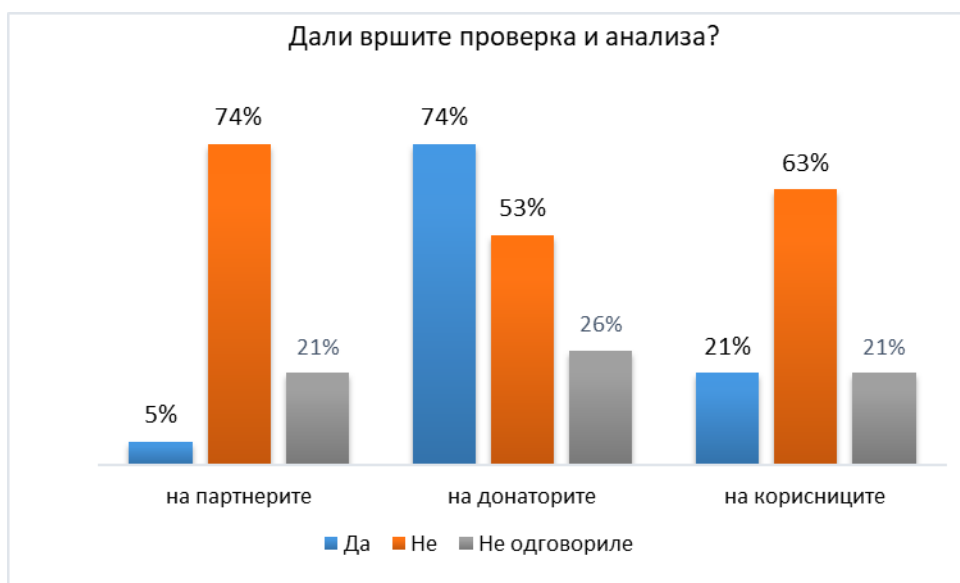
205. Со анализа на критериумот **Due diligence** (преземање соодветни мерки за проверка на корисниците, донаторите и партнерите) се утврди дека мерките се делумно ефективни. Мерките на претходна проверка се поврзани со системот на процедури на донаторите (се одржливи), но здруженијата и фондациите исто така ги применуваат со мотив да се усогласат со добрата пракса. Здруженијата и фондациите знаат од каде доаѓаат донираните средства и голем дел од нив имаат добри практики на познавање на корисниците и партнерите. Анализата покажа потреба од формализација на овие процеси кај НПО на ниво што соодветствува на нивните можности и ресурси. Според анкетните истражувања на НПО мнозинството испитаници не применуваат формални процеси на проверка и анализа. Ова во најголем дел се должи на нивните скромни ресурси (финансиски и човечки) како и знаење за спроведување на ваква проверка. Овој тренд е поизразен кај црквите, верските заедници и религиозните групи. (Приказ 2.8 и 2.9)

Приказ 2.8: Пракса на проверка и анализа на партнерите, донаторите и корисниците на здруженијата и фондациите

Извор: Анкетно истражување здруженија и фондации

Приказ 2.9: Практика на проверка и анализа на партнерите, донаторите и корисниците на цркви, верски заедници и религиозни групи

Извор: Анкетно истражување на цркви, верски заедници и религиозни групи

206. Од аспект на факторот на ризик „Раководството на НПО се лица експоненти на верско радикална идеологија“ постојат добри практики на избор на управувачки и извршни органи во здруженијата и фондациите. На локално ниво организациите ги познааваат членовите на управувачките и извршните органи. Важно е вклучувањето на овој ризик со регионите во кои постои поголем ризик од ФТ, па овие добри практики да се пренесат на организациите од тие региони. Нема информации за религиозните организации.

207. Утврдено е средно ниво на ефективност за кое се потребни подобрувања во опфатот и вклучувањето на НПО што се поранливи вклучително истакнување на

аспектот на проверка на кадрите и членовите на управувачките и извршните органи. Исто така, неопходно е да се развијат алатки и упатства за НПО коишто се соодветни и применливи и за помалите НПО коишто располагаат со скромни ресурси.

Ризик

208. Со анализа на критериумот **ризик** (проценка на ризикот и преземање активности за ублажување) се смета дека мерките се неефективни зошто во рамки на НПО секторот реткост е вршењето на формална проценка на ризикот. Околу две третини од анкетираниите здруженија и фондации не прават формална проценка на ризикот. Дополнително, 63% не го обучуваат персоналот за идентификување, превенирање и спречување на ризиците.

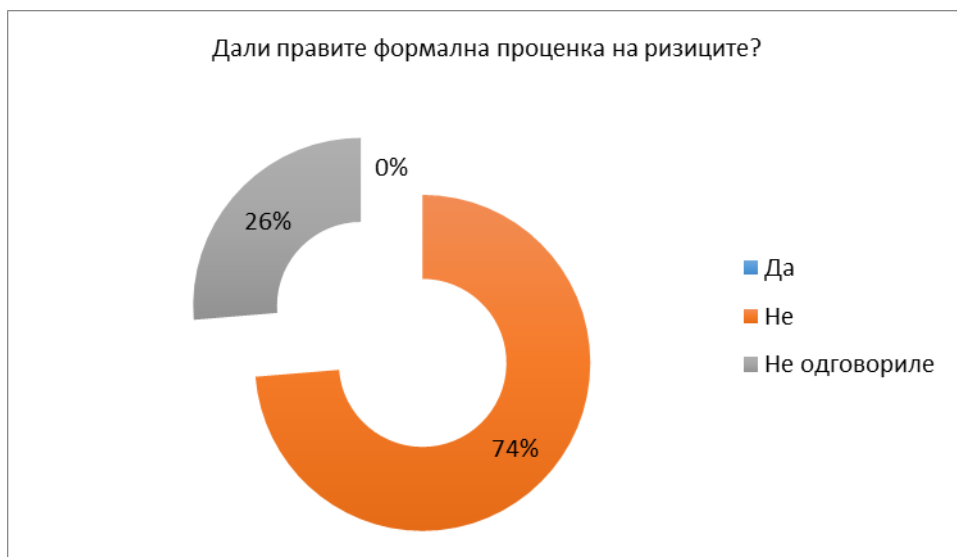
Приказ 2.10: Пракса на формална проценка на ризиците кај здруженијата и фондациите

Извор: Анкетно истражување на здруженија и фондации

209. Анкетното истражување на цркви, верски заедници и религиозни групи покажува отсуство на пракса на формална проценка на ризици кај црквите, верските заедници и религиозни групи.

Приказ 2.11: Пракса на формална проценка на ризиците кај црквите, верските заедници и религиозни групи

Извор: Анкетно истражување на цркви, верски заедници и религиозни групи

210. Управата за финансиско разузнавање УФР има подготвено Прирачник за изложеноста на ФТ во НПО достапен на интернет страницата на УФР. Материјалот е потребно пошироко да се проследи до НПО секторот. Неговата содржина може да се унапреди со насоки за проценка и ублажување на ризикот во соработка со НПО секторот.

211. Мерките во однос на категоријата „ризик“ имаат ниско ниво на ефективност и потребни се значителни измени и подобрувања дефинирани во Препорачани мерки и активности.

Злоупотреба

212. Со анализа на критериумот **злоупотреба** (идентификување и пријавување случаи на криминал, лошо раководење и друга злоупотреба кај соодветните органи) се констатираше дека механизмите за пријава се институционализирани. Анкетните истражувања укажуваат на непознавање на регулативата и мерките креирани од институциите. Не се идентификувани случаи на пријава од НПО за злоупотреби за целите на ФТ. Ефективноста за можните злоупотреби на НПО за целите на финансирање на тероризам или за други цели може да се зголеми со промовирање на постојните механизми во рамки на НПО секторот.

Саморегулација

213. Со анализа на критериумите **саморегулација** (создавање на формални и неформални механизми и мрежи на заемна поддршка кои промовираат култура на интегритет и високи стандарди во рамки на НПО секторот) и **развој** (работење во насока да се развие улогата на секторот кон поефикасна испорака и повисоки стандарди на интегритет) се констатираше дека мерките се задоволително ефективни, но дека е потребно да се зголеми нивниот опфат. Постојат повеќе иницијативи и механизми на саморегулација во граѓанскиот сектор. Некои од нив се насочени генерално на доброто управување на сите нивоа на организацискиот процес, додека има и поспецифични коишто им служат на донаторите (индивидуални и корпоративни) како Ознаката за доверба и други иницијативи и кодекси во рамки на здруженијата и

фондациите (кодекси за работа со ранливи групи, стандард за сервисни организации идр.). Се цени дека овие практики се ефективни, но се уште не се применети од поголем број на НПО. Во најголем дел иницијативите долгорочно се применуваат и се дел од стратегиите на организациите имплементатори,. Саморегулациските механизми содржат аспекти поврзани со ублажување на ризикот. Се базираат на системи на самооценка и проверка од страна на НПО. Механизмите се достапни и во регионите од ризик. Сепак, од аспект на опфат, анкетата укажува дека 32% од опфатените здруженија и фондации се дел од стандарди воспоставени од трети страни (доброволни кодекси, ИСО стандарди итн.).

214. Анкетното истражување на црквите, верските заедници и религиозните групи укажува на отсуство на следење механизми и стандарди. Имено, Само една организација потврдила дека применува стандарди воспоставени од трети страни (доброволни кодекси, ИСО стандарди итн.) додека 16 (84%) негираат а 2 (10%) не одговорице.

215. Долгорочното работење на градење на култура на посветеност на независноста и на законитоста на НПО дава основа да се утврди значително ниво на ефективност на овие мерки. Потребни се средни подобрувања во опфатот и вклучувањето на непрофитните организации што се изложени на факторите на ризик.

Консултации

216. Анализа на критериумот **консултации** (позитивен придонес кон пошироки дискусии во рамки на општеството за широк спектар на прашања од политиките) укажува на проактивност и вклученост на здруженијата и фондациите во процеси на консултации за креирање политики.

217. Здруженијата и фондациите се организирани во мрежи согласно потребите и опфаќаат широк спектар на политики. Проактивно стапуваат во контакт со ресорни институции и се вклучени и во формални процеси за консултации; ги следат процесите на носење стратегии, политики и закони; придонесуваат во нивно креирање со експертиза, сознанија за потребите на засегнатите групи и искуства од пракса и терен на локално и меѓународно ниво; следат и се вклучуваат во примена и имплементација; креираат препораки за идни унапредувања итн. Преку мрежите се обезбедува здружување на ресурсите, но и: третирање на прашањата од заеднички интерес на организациите од повеќе аспекти и координирано⁵⁶; регионална и меѓународна размена⁵⁷; координација за интереси на здруженијата и фондациите и вклучување на мали локални организации во процеси на застапување на унапредување на политики и регулатива⁵⁸; итн. Поради принципот на секуларност постојат поединечни примери на вклученост на црквите, верските заедници и религиозните групи во консултации во врска со законодавни прашања.

218. Со процесот на оваа проценка на заризици од ФТ во НПО се воспоставија практики и добар пример за соработка и процес на консултации што е неопходна за унапредување на системот за заштита. Низ низа работилници, настани за консултации и работни состаноци здруженијата и фондациите придонесоа со своите капацитети, истражувања, сознанија, вмреженост и пристап до меѓународна експертиза за оваа

⁵⁶ На пример Платформата на граѓански организации за борба против корупцијата која здружува организации што работат на оваа тема или Македонската платформа против сиромаштија – МПП; Мрежа 23 и мноштво други

⁵⁷ На пример БЦСДНБалканска мрежа за развој на граѓанското општество

⁵⁸ На пример Мрежа за финансиска одржливост на граѓански организации

проценка и дефинирање на препораки базиран на зирокот и нерестриktivни за НПО секторот. На ниво на консултации спроведените мерки се високо ефективни.

219. Процесот на консултации е потребно да продолжи за понатамошно унапредување на политиките и осигурување на приодот базиран на ризик. Процесот на консултација и дијалог како и поставените механизми на соработка помеѓу НПО и институциите како УФР и другите служби е соодветен приод што треба да се одржи континуирано. Се препорачува негова институционализација во насока на одржливост за следење на трендовите, анализа на состојбите и успешно унапредување на системите за заштита од злоупотреби на НПО за цели на ФТ.

2.4. ПРОЦЕНКА НА МЕРКИТЕ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА РИЗИКОТ ОД ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗАМ ПО НЕПРОФИТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

220. Согласно дадената методологија покрај анализата на ефективностa и адекватноста на трите групи мерки, направена е проценка на адекватноста и ефективностa на овој сет мерки врз секој фактор на ризик.

221. Генерално, имплементирани се повеќе национални краткорочни и среднорочни стратешки документи кои од различен аспект ја поттикнуваат јавната доверба во НПО секторот и ја зајкануваат свеста за можните ризици од финансирање на тероризам. Определени стратешки документи ги таргетираат ризиците од тероризам и финансирање на тероризам и имаат позитивно влијание на зајканувањето на свеста за можните ризици од финансирање на тероризам кај НПО. Во насока на зголемување на јавната свест за ризиците од финансирање на тероризам изготвен и јавно достапен е Прирачник за изложеноста на НПО на ризиците од финансирање на тероризам. Овој прирачник разработувајќи пет методи на злоупотреба на НПО согласно методологијата на ФАТФ, на посреден начин овозможува корисниците на истиот да се здобијат со дополнително знаење за утврдените ризик фактори што наметнува потреба овој прирачник да се надогради имајќи ги предвид заклучоците на овој извештај, како и да се подготват дополнителни материјали лесни за користење за помали организации и применливи во нивното секојдневно работење.

222. **Ризик факторот „Раководството на НПО се лица експоненти на верско радикална идеологија“** е адресиран со сетот на мерки кои се имплементираат.

Поконкретно ЗЗФ и ЗППЦВЗ и РГ, се соодветна мерка за ублажување на ризик факторот, врз основа на овие законски одредби се обезбедуваат потребните формални податоци за понатамошно процесуирање во процесот на регистрација, при задолжителното објавување на најзначајните акти на НПО, годишни извештаи, вклучително и финансиски извештаи. Законската регулатива во голема мера определила надлежен орган за следење на имплементацијата на законските одредби. Од друга страна, во процесот на спречување и гонење на злоупотребите на НПО за целите на финансирање на тероризам, надлежните институции, имаат законски надлежности, капацитети, ресурси и механизми за соработка и размена на информации за превенција, следење и гонење. Дополнително во случај на инволвираноста на НПО во активности на тероризам, постојат законски основи за престанок на работењето на НПО по овие основи.

Врз основа на спроведената анализа законските мерки се адекватни и на средно високо ниво ефективни во однос на ублажувањето на овој ризик фактор, сепак постои простор за подобрување на областите за зголемување на транспарентноста и следењето на финансиското работење на НПО, соработката помеѓу НПО секторот.

Преку низа активности во НПО секторот (ресурсни центри, индекси на развојот, истражувања, промоции, обуки, едукативни материјали, интернет страници, итн) се промовира независноста на граѓанското општество и се даваат насоки за регистрација на НПО според ЗЗФ. Секторот на НПО ги отфрла политичките влијанија и радикалните идеологии. Исто така, и праксата покажува дека постојат организации што посветено и долгорочно работат на овие практики и издвојуваат ресурси најчесто од странски

донатори за обезбедување на правилна регистрација и развивање на капацитетите за одговорно и транспарентно работење посветено на мисијата и целта на основање на НПО.

223.Ризик факторот „НПО се регистрирани или се активни во региони утврдени како ризични за тероризам“ е адресиран со сетот на мерки кои се имплементираат.

Поконкретно ЗЗФ и ЗППЦВЗ и РГ, се соодветна мерка за ублажување на овој ризик фактор. Преку јавно достапните информации од Централниот регистар обезбедени во процесот на регистрација, како и со објавување на податоци од најзначаните акти на НПО се обезбедуваат потребните формални податоци за понатамошно процесуирање на потенцијалните случаи во кои се инволвирани НПО, а заради утврдување на нивните активности, области на дејствување. И покрај тоа што законската регулатива во голема мера определила надлежен орган за следење на имплементацијата на законските одредби, сепак констатирано е недоволна имплементација на овие одредби поради недостаток на ресурси и капацитети во рамки на надлежните институции. Од друга страна, во процесот на спречување и гонење на злоупотребите на НПО за целите на финансирање на тероризам, надлежните институции, имаат законски надлежности, капацитети, ресурси и механизми за соработка и размена на информации за превенција, следење и гонење. Дополнително во случај на инволвираноста на НПО во активности на тероризам, постојат законски основи за престанок на работењето на НПО по овие основи. Врз основа на спроведената анализа законските мерки се адекватни и на средно високо ниво ефективни во однос на ублажувањето на овој ризик фактор, сепак постои простор за подобрување на областите за зголемување на транспарентноста и следењето на финансиското работење на НПО, како и создавање на основи за попрецизно наведување на организациската дејност.

224.Ризик факторот „Донации/ спонзорства трансферирани од земји со висок ризик или земји во кои има конфликти или војни“ е адресиран со сетот на мерки кои се имплементираат.

Покрај ЗЗФ и ЗППЦВЗ и РГ, Законот за сметководство на непрофитните организации е соодветна мерка за ублажување на овој ризик фактор бидејќи со неговата примена институциите имаат пристап во финансиските извештаи и сметководствената документација, во кои достапни се информации за донаторите и изворите на НПО. И покрај тоа што законската регулатива во голема мера определила надлежен орган за следење на имплементацијата на законските одредби, сепак констатирано е недоволна имплементација на овие одредби поради недостаток на ресурси и капацитети во рамки на надлежните институции. Од друга страна, во процесот на спречување и гонење на злоупотребите на НПО за целите на финансирање на тероризам, надлежните институции, имаат законски надлежности, капацитети, ресурси и механизми за соработка и размена на информации за превенција, следење и гонење. Дополнително во случај на инволвираноста на НПО во активности на тероризам, постојат законски основи за престанок на работењето на НПО по овие основи. Врз основа на спроведената анализа законските мерки се адекватни и на средно високо ниво ефективни во однос на ублажувањето на овој ризик фактор, сепак постои простор за подобрување на областите за зголемување на транспарентноста и следењето на финансиското работење на НПО, зајкнување на капацитетите на следење на имплементацијата на законската регулатива.

Со анализа мерките реализирани од страна на НПО, а посебно на транспарентноста и одржување добри стандарди и практики во врска со владеењето, управувањето и

надзорот во НПО се утврди делумна ефективност на реализраните мерки. Се цени дека превентивната интерна контрола потребно е да биде поттикната и од стандардните сметководствени процеси преку овластените сметководители. Се смета, дека повеќето од НПО практикуваат добри практики на финансиски менаџмент, од причина што и самите донатори наметнуваат повисоки стандарди и практики на финансиска контрола, како и поради процесот на регантирање. За помалите организации е потребен посебен приод на истакнување на значењето на добриот организациски развој преку менторство и техничка поддршка. Мерките на претходна проверка на донаторите и корисниците на средствата се поврзани со системот на процедури утврдени од донаторите, но организациите исто така ги применуваат со мотив да се усогласат со добрата пракса. Организациите знаат од каде доаѓаат донираните средства и голем дел од нив имаат добри практики на познавање на корисниците и партнерите, што укажува на потребата од формализација на овие процеси кај НПО. Во отсуство на анализа и утврдување на ризикот, постои можност од злоупотреба на НПО за целите на финансирање на тероризам, поради што треба да се зголемат мерките за промовирање на постојните механизми во рамки на НПО секторот за проверка и пријава на злоупотреби за целите на ФТ.

225.Ризик факторот „НПО не обезбедуваат информации за нивните активности и извршени финансиски трансакции на начин на којшто може да се верификува од институциите“ е адресиран со сетот на мерки кои се имплементираат.

Законот за сметководство на непрофитните организации е соодветна мерка за ублажување на овој ризик фактор бидејќи со неговата примена институциите имаат пристап во финансиските извештаи и сметководствената документација, во кои достапни се информации за донаторите и изворите на НПО, како и начинот како се потрошени средствата. И покрај тоа што законската регулатива во голема мера определила надлежен орган за следење на имплементацијата на законските одредби, сепак констатирано е недоволна имплементација на овие одредби поради недостаток на ресурси и капацитети во рамки на надлежните институции. Од друга страна, во процесот на спречување и гонење на злоупотребите на НПО за целите на финансирање на тероризам, надлежните институции, имаат законски надлежности, капацитети, ресурси и механизми за соработка и размена на информации за превенција, следење и гонење. Дополнително во случај на инволвираноста на НПО во активности на тероризам, постојат законски основи за престанок на работењето на НПО по овие основи. Врз основа на спроведената анализа законските мерки се адекватни и на средно високо ниво ефективни во однос на ублажувањето на овој ризик фактор, сепак постои простор за подобрување на областите за зголемување на транспарентоста и следењето на финансиското работење на НПО, соработката помеѓу НПО секторот.

Покрај претходно наведените констатациите, се нагласува потребата од зајакнување на превентивната интерна контрола поттикната и од стандардните сметководствени процеси преку овластените сметководители, добриот организациски развој и обезбедување на поголема транспарентност.

226.Со направената анализа може да се заклучи дека воспоставените и имплементирани разнородни типови на активности, групирани за целите на оваа анализа во три големи области (закони, политики и вклучување на НПО и саморегулација на НПО) се средно – високо ефективни и влијаат на ублажување, односно одржување на нивото на ризик од финансирање на тероризам на ниво кое може да се управува. Оваа анализа утврдува дека инхерентниот ризик од финансирање на тероризам за определената подгрупа на НПО е на ниско - средно ниво.

Воспоставените мерки се ефективни го одржуваат ризикот од финансирање на тероризам за НПО на истото ниво, ниско - средно ниво.

227. Покрај определувањето на ефективноста на мерките, со оваа анализа исто така се детектираат и областите кои може да се подобрат, практиките и механизмите кои може да се унапредат или воспостават во насока на одржување или намалување на претходно утврденото ниво на ризик од финансирање на тероризам за НПО. Во делот „Препорачани мерки и активности“ предложена е листа од мерки кои се предлагаат како на државните органи, така и на претставниците на НПО секторот заради понатамошно унапредување на капацитетите и ефективноста за превенција од злоупотреби на НПО за целите на финансирање на тероризам.

228. Согласно одредбите од Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам националната проценка на ризикот од перење пари и финансирање на тероризам се врши најмалку на секои четири години. Оваа проценка, како дел од националната проценка треба да се врши кога ќе се утврдат факти, околности или настани кои влијаат, односно го менуваат ризикот од финансирање на тероризам, но не на период подолг од четири години.

2.5. ПРЕПОРАЧАНИ МЕРКИ И АКТИВНОСТИ

229. Со оваа анализа се утврдуваат областите кои може да се подобрат, практиките и механизмите кои може да се унапредат или воспостават во насока на одржување или намалување на претходно утврденото ниво на ризик од финансирање на тероризам за НПО. Дефинирана е листа од мерки кои се предлагаат како на државните органи, така и на претставниците на НПО секторот заради понатамошно унапредување на капацитетите и ефективността за превенција од злоупотреби на НПО за целите на финансирање на тероризам.

230. Од аспект на зголмување на **ефективноста на законите** се препорачува УФР и надлежните институции во соработка со НПО:

- Да се изготви споредбена анализа на добрите практики од Европа и регионот за да се унапреди дефинирањето на организациските области и/или дејностите на НПО во рамки на Националната класификација на дејности и регистрацијата на НПО.

- Да се изготви споредбена анализа на добрите практики и позитивна законска регулатива од Европа и регионот на механизмите на транспарентност и надзор над РГ и религиозни заедници и да се развијат препораки за унапредување на овие механизми во регулативата за на ЗППЦВЗ и РГ и религиозни заедници.

- Врз основа на споредбена анализа на добри практики, да се подготви методологија за вршење на насочен надзор и следење, согласно пристапот базиран на ризик, за оние НПО кои според нивните карактеристики и дејности е утврдено дека се ранливи на злоупотреба од финансирање тероризам.

- Да се зајакнат капацитетите на државните институции за вршење ефективен надзор над примената за ЗЗФ и ЗППЦВЗ и РГ.

- Да се направи анализа во соработка со претставници од НПО секторот и се направат соодветни измени на Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам заради негово усогласување со Препораката 8 на ФАТФ и наодите од проценката на ризици на НПО.

- Да се направи споредбена анализа, ревидирање и насоки за дополнително објаснување на Индикаторите за препознавање на сомнителни трансакции кај НПО.

- Да се развие и ефикасно да се имплементира методологија за сеопфатно водење на статистика за изречени забрани на НПО или други санкции.

231. Од аспект на зголемување на **ефективноста на мерки за политика и вклучување на НПО** се препорачува:

- Националниот комитет за спречување на насилан екстремизам и борба против тероризам во соработка со Одделението за соработка со НПО, Министерство за правда, УФР и др. институции ќе организира редовни состаноци еднаш годишно за споделување искуства и развивање препораки за унапредување на политиките во овој сегмент.

- УФР во соработка со НПО и други релевантни чинители (НБРМ, Македонската банкарска организација, Централен регистар, Управата за јавни приходи, КОВЗРГ и други) ќе одржуваат редовни состаноци (полу-годишни) преку коишто и понатаму ќе се зајакнува довербата, ќе се дискутираат релевантните прашања и преку соработка и

консултации ќе ја унапредуваат добрата пракса за управување на ризиците од финансирање на тероризам и превенцијата од евентуална злоупотреба на НПО за целите на финансирање на тероризам.

-Организирање од страна на НПО на годишен национален форум (конференција) за дијалог и опфаќање поширок круг чинители.

-Континуирано унапредување на капацитетите и знаењето на институциите надлежни за основање, регистрирање, работа и мониторинг на НПО и банкарскиот сектор за спецификите на работењето на НПО, размена на искуства за спроведување на политиките и мерките, за континуирано да се зајакнува довербата помеѓу клучните чинители и да се осигура ефективна имплементација на политиките.

-Формирање на посебен дел на веб страницата на УФР посветена специфично на НПО. Барање и обезбедување на пристап до веб страната на УФР заради навремено обезбедување на информации и едукативни материјали за подигање на јавната свест и адекватно управување со ризикот од финансирање на тероризам.

-УФР во соработка со НПО воспоставува и имплементира програми за вклучување и градење на капацитетите на НПО со кои ќе се обезбеди:

- понатамошно зголемување на јавната свест за можните злоупотреби за целите на финансирање на тероризам меѓу НПО и донаторската заедница, како и за мерките кои треба да се имплементираат за нивна заштита.
- зголемување на јавната свест за можните злоупотреби на верските заедници и религиозните групи. Во оваа активност да се вклучи и КОВЗ.
- Развивање на дополнителни алатки и ресурсни материјали (водичи, работилници, онлајн само-проценка итн.) со добри практики за јакнење на свеста и капацитетите на НПО да управуваат со ризиците и да превенираат злоупотреба за финансирање на тероризам.
- Унапредување на соработката со НПО и банките за да се олесни користење на регулираните финансиски системи секогаш кога е тоа возможно.
- Посебна програма за понатамошно јакнење на свеста и градење на капацитетите на оние НПО што се утврдени како поранливи согласно проценката за ризик за потенцијалните слабости на ризиците од финансирање на тероризам и мерките кои може да се имплементираат за заштита од овој тип на злоупотреби.

- УФР во соработка со Националниот комитет за спречување на насилан екстремизам и борба против тероризам и НПО на секои четири години и по потреба почесто ќе направат анализа на состојбите со ризиците од финансирање на тероризам за НПО и нова проценка.

232. Од аспект на зголемување на ефикасноста на **секторски и индивидуални добри практики во НПО**, особено во НПО што се утврдени како поранливи, а насочени кон ублажување на идентификуваните ризици од финансирање тероризам се препорачуваат следниве мерки кои ќе се спроведат во соработка со НПО, УФР, КОВЗ и Одделението за соработка со НПО:

-Понатамошна промоција, зајакнување и анализа на механизмите за само-регулација коишто промовираат транспарентност, добро управување, финансиски и проектен менаџмент, должно внимание (проверка на корисниците, партнерите и донаторите).

Вклучително и обезбедување на „Ознака за доверба за здруженија и фондации и сл. и зголемување на бројот на НПО кои се усогласени во нивната работа.

-Секторска поддршка за прилагодување на механизмите за само-регулација за помалите организации и оние НПО кои се утврдени како ранливи. Градење на нивните капацитети и пружање поддршка да го усогласат своето работење согласно добрите практики.

-Понатамошна едукација и промоција кај НПО да ги разбираат и идентификуваат ризиците од ФТ. Запознавање на НПО за постојните ризици од финансирање тероризам. Да се развива посебен приод за анализа, градење на капацитетите и свеста особено помеѓу НПО коишто се изложени на неколку фактори на ризик за препознавање и ублажување на ризиците.

-Прилагодување на верските задници и религиските групи во мерките што ги спроведуваат здруженија и фондации за зајакнување на нивната финансиска транспарентност, добро управување и проценка на ризиците од ФТ по нивната организација.

-Да се јакне свеста помеѓу НПО за значењето на транспарентноста, доброто владеење, финансиски и проектен менаџмент, должно внимание (проверка на корисниците, партнерите и донаторите). Во оваа насока, да се интензивираат активностите кон НПО што се утврдени како поранливи за едукација и секторско менторство на организациите во доменот на практиките за транспарентно објавување на извештаите (наративни и финансиски), организациската структура и лицата членови на органи на управување и раководење, јакнење на капацитетите.

-Во соработка Одделението за НПО при ВРС градење на секторски механизам за директно вклучување на нови НПО по нивно формирање/регистрање во активностите за информирање и градење на капацитетите.

-Поттикнување на сметководителите да укажуваат на добри практики од непрофитните организации кои ги водат (особено помалите).

-Ажурирање на постојните материјали и прирачници подготвени од УФР за унапредување на свеста меѓу НПО, донаторската заедница за ризиците од финансирање на тероризам за НПО и мерките за заштита од овој вид на злоупотреба. Широка дистрибуција и достапност на овие материјали особено до НПО што се утврдени како поранливи поради географскиот регион или област на делување (превод на јазици, дистрибуција, промоција итн).

-Градење на знаење координирано од страна на Националниот комитет за спречување на насилан екстремизам и борба против тероризам за потребата од соработка со службите поврзано со идентификуваниот ризик и поттикнување на НПО да креираат механизми за пријава на неусогласеност.

Анекс 1: Препораки на ФАТФ

Препорака 8 за НПО⁵⁹

Државите треба да ја прегледаат соодветноста на законите и регулативите што се однесуваат на непрофитните организации за кои државата утврдила дека се ранливи на злоупотреба на финансирање тероризам. Државите треба да применат фокусирани и пропорционални мерки, во согласност со пристапот базиран на ризик, врз таквите непрофитни организации за да ги заштитат од злоупотреба на финансирање тероризам, вклучително и:

- (а) од терористички организации кои се претставуваат како легитимни лица;*
- (б) со искористување на легитимните субјекти како канали за финансирање на тероризам, вклучително и со цел да избегаат од мерките за замрзнување на средствата; и*
- (в) со прикривање или преправање на тајното движење на средства наменети за легитимни цели на терористички организации.*

Методологијата за проценка на техничката усогласеност со препораките на ФАТФ и ефективноста на системите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам (2013) дава упатства за проценка на усогласеноста со Препораката 8. Ги поставува прашањата кои ќе треба да се одговорат во процесот на взаемно оценување. Методологијата за препорака 8 е следнава:

Преземање пристап базиран на ризик

8.1 Државите треба:

- (а) Без да се нарушат барањата од Препораката 1, бидејќи не сите НПО се со инхерентен висок ризик (а некои може да претставуваат мал или воопшто не претставуваат ризик), да ја идентификуваат подгрупа на организации спаѓа во дефиницијата на НПО на ФАТФ и користејќи ги сите релевантни извори на информации, за да ги идентификуваат карактеристиките и видовите на НПО кои, според нивните активности или карактеристики, веројатно се изложени на ризик од злоупотреба на финансирање од тероризам;*
- (б) да ја идентификува природата на заканите од терористички ентитети кон НПО кои се изложени на ризик, како и начинот на кој терористичките ентитети ги злоупотребуваат тие НПО;*

⁵⁹ Extract from the FATF Recommendations: International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation (FATF, June 2016).

(в) да ја прегледаат соодветноста на мерките, вклучително на законите и регулативите, кои се однесуваат на подгрупата на НПО што може да биде злоупотребена за поддршка на финансирање тероризам, за да може да се преземат пропорционални и ефективни активности за справување со идентификуваните ризици;

(г) периодично го проценува ризикот на секторот со преглед на нови информации за потенцијалните слабости кон терористички активности за да се обезбеди ефикасно спроведување на мерките.

Информирање во врска со прашања за финансирање тероризам

8.2 Државите треба:

(а) да имаат јасни политики за промовирање на отчетност, интегритет и доверба на јавноста во администрацијата и управувањето со НПО;

(б) да ги охрабруваат и преземаат теренски и едукативни програми за подигнување и продлабочување на свеста кај НПО, како донаторската заедница за потенцијалните слабости на НПО за злоупотреба од финансирање тероризам и ризици од финансирање тероризам и мерките што НПО можат да ги преземат за да се заштитат од таквите злоупотреба;

(в) да работат со НПО за развој и унапредување на најдобрите практики за решавање на ризикот и ранливоста на финансирање тероризам и на тој начин да се заштитат од злоупотреба на финансирање тероризам; и

(г) да ги охрабруваат НПО да вршат трансакции преку регулирани финансиски канали, каде и да е изводливо, имајќи ги предвид различните капацитети на финансиските сектори во различни земји и во различни области со итни добротворни и хуманитарни проблеми.

Супервизија на НПО врз основа на утврдениот ризик

8.3 Земјите треба да преземат чекори за промовирање на ефективен супервизија или мониторинг, така што ќе можат да докажат дека мерките засновани на ризик од злоупотреба на финансирање од тероризам се применуваат на НПО.

8.4. Надлежните органи треба:

(а) ја следат усогласеноста на НПО со барањата на оваа препорака, вклучително и мерките засновани на ризик што се применуваат врз нив според критериумот 8.3; и

(б) да може да применува ефективни, пропорционални и обесхрабрувачки санкции за прекршувања од страна на НПО или лица кои дејствуваат во име на овие НПО.

Ефективно собирање на информации и истрага

8.5 Државите треба:

(а) да обезбедат ефективна соработка, координација и споделување на информации во рамките на можниот степен меѓу сите нивоа на соодветни органи или организации кои имаат релевантни информации за НПО;

(б) да имаат експертиза и капацитет за истрага на оние НПО за кои постои сомневање дека се искористени за терористички активности или од терористички организации или кои постои сомневање за нивно активно ги поддржување;

(в) да осигураат целосен пристап до информации за администрацијата и управувањето со одредени НПО (вклучително и финансиски и програмски информации) за време на истрагата; и

(г) да воспостави соодветни механизми да докаже дека, кога постои сомневање или разумна основа да се сомнева дека одредена НПО: (1) е вклучена во злоупотреба на финансирање тероризам и / или е фронт за прибирање средства од терористичка организација; (2) се експлоатира како канал за финансирање на тероризам, вклучително и со цел да избега од мерките за замрзнување на средствата или други форми на терористичка поддршка; или (3) крие или прикрива тајно пренасочува средства наменети за легитимни цели, но пренасочени во корист на терористи или терористички организации, и оваа информација е веднаш споделена со надлежните органи, со цел да се преземат превентивни или истражни активности.

Капацитет ефективно да се одговори на меѓународните барања за информации за НПО

8.6 Земјите треба да идентификуваат соодветни точки на контакт и процедури за да одговорат на меѓународните барања за информации во врска со одредени НПО осомничени за финансирање тероризам или вклучување во други форми на поддршка од тероризам. “

Извадок од Методологијата за проценка на усогласеноста со препораките на ФАТФ и ефективноста на системите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам, ажурирано во февруари 2019 година, ФАТФ, Париз, Франција.

ДИРЕКТЕН РЕЗУЛТАТ 10

Директен резултат 10: Терористите, терористичките организации и финансиерите на тероризмот се спречени во собирање, движење и користење средства и злоупотреба на секторот НПО.

Карактеристики на ефикасен систем: Терористите, терористичките организации и мрежите за поддршка на терористите се идентификувани и лишени од ресурсите и средствата за финансирање или поддршка на терористички активности и организации. Ова вклучува правилно спроведување на насочени финансиски санкции против лица и субјекти назначени од Советот за безбедност на Обединетите нации и според применливите национални или регионални режими на санкции. Земјата, исто

така, има добро разбирање за ризиците од финансирање на тероризам и презема соодветни и пропорционални активности за ублажување на тие ризици, вклучително и мерки што спречуваат собирање и придвижување на средства преку субјекти или методи кои имаат најголем ризик да бидат злоупотребени од терористи. На крајот на краиштата, ова ги намалува тековите за финансирање на тероризам, што би спречило терористички акти. Овој исход се однесува првенствено на Препораките 1, 4, 6 и 8, а исто така и на елементите на Препораките 14, 16, 30 до 32, 37, 38 и 40.

Извадок од Методологијата за проценка на техничката усогласеност со препораките на ФАТФ и ефективноста на системите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам (ФАТФ, 2013)

Директен резултат 10 дава примери на информации што можат да ги поддржат заклучоците на оценувачите:

„А) Примери на информации што можат да ги поддржат заклучоците за основните прашања

2. Искуство на органите за спроведување на законот, ФИУ и единиците за борбата против тероризмот (на пример, трендови што укажуваат на тоа дека финансиерите на тероризам истражуваат алтернативни методи за собирање / пренесување на средства; известување за разузнавање / извор што укажува на тоа дека терористичките организации имаат потешкотии при собирање средства во земјата).

3. Примери за интервенции и конфискација (на пример; ... истраги и интервенции во НПО злоупотребени од терористи).

4 Информации за супервизија и мониторинг на НПО (на пр. Фреквенција на супервизија и мониторинг на секторот НПО (вклучително и проценки на ризик); фреквенција на ангажирање и контакт со теренот (вклучително и насоки) до секторот НПО во врска со мерките и трендовите на ЦФТ; мерките за поправка и санкциите преземени против НПО. ”

Извадок од Методологијата за проценка на техничката усогласеност со препораките на ФАТФ и ефективноста на системите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам (ФАТФ, 2013)

Понатаму дава примери на специфични фактори кои можат да ги поддржат заклучоците на оценувачите.

„Б) Примери на специфични фактори што можат да ги поддржат заклучоците за основните прашања

... 10 Кое е нивото на лиценцирање или регистрација за НПО? До кој степен е усвоен пристап чувствителен на ризик за надзор или следење на НПО изложени на ризик од терористичка злоупотреба и соодветни превентивни, истражни, кривични, граѓански или административни активности и механизми за соработка?

11. Колку НПО ги разбира своите слабости и ги почитуваат мерките за заштита од закана од терористичка злоупотреба? “

Извадок од Методологијата за проценка на техничката усогласеност со препораките на ФАТФ и ефективноста на системите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам (ФАТФ, 2013)

Методологијата за проценка на техничката усогласеност обезбедува „Белешки за оценувачите“ за тоа како да се процени Директниот резултат 10. Белешките релевантни за НПО се следниве:

„Белешка до оценувачите: Проценувачите исто така треба да ги земат предвид релевантните наоди за нивото на меѓународна соработка во кои учествуваат надлежните органи при проценка на овој непосреден резултат. Основни прашања што треба да се земат предвид при утврдување дали се постигнува резултатот.

... 10.2. До кој степен, без нарушување на легитимните активности на НПО, земјата спроведе насочен пристап, спроведе теренски активности и изврши надзор во справувањето со НПО кои се изложени на ризик од закана од злоупотреба на тероризам?

... 10.4. До кој степен горенаведените мерки се во согласност со целокупниот профил на ризик од финансирање на тероризам? “

Извадок од Методологијата за проценка на техничката усогласеност со препораките на ФАТФ и ефективноста на системите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам (ФАТФ, 2013)